

СНН

СРПСКА
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКА
НАРОДНЕ НОВИНЕ

СРПСКЕ
НАРОДНЕ НОВИНЕ

Пешта, 1838–1849.

Будимпешта, 22. децембар 2005.

Нова серија, г. XV, бр. 51–52

Гостовање Камерне сцене „Мирослав Антић” из Сенте

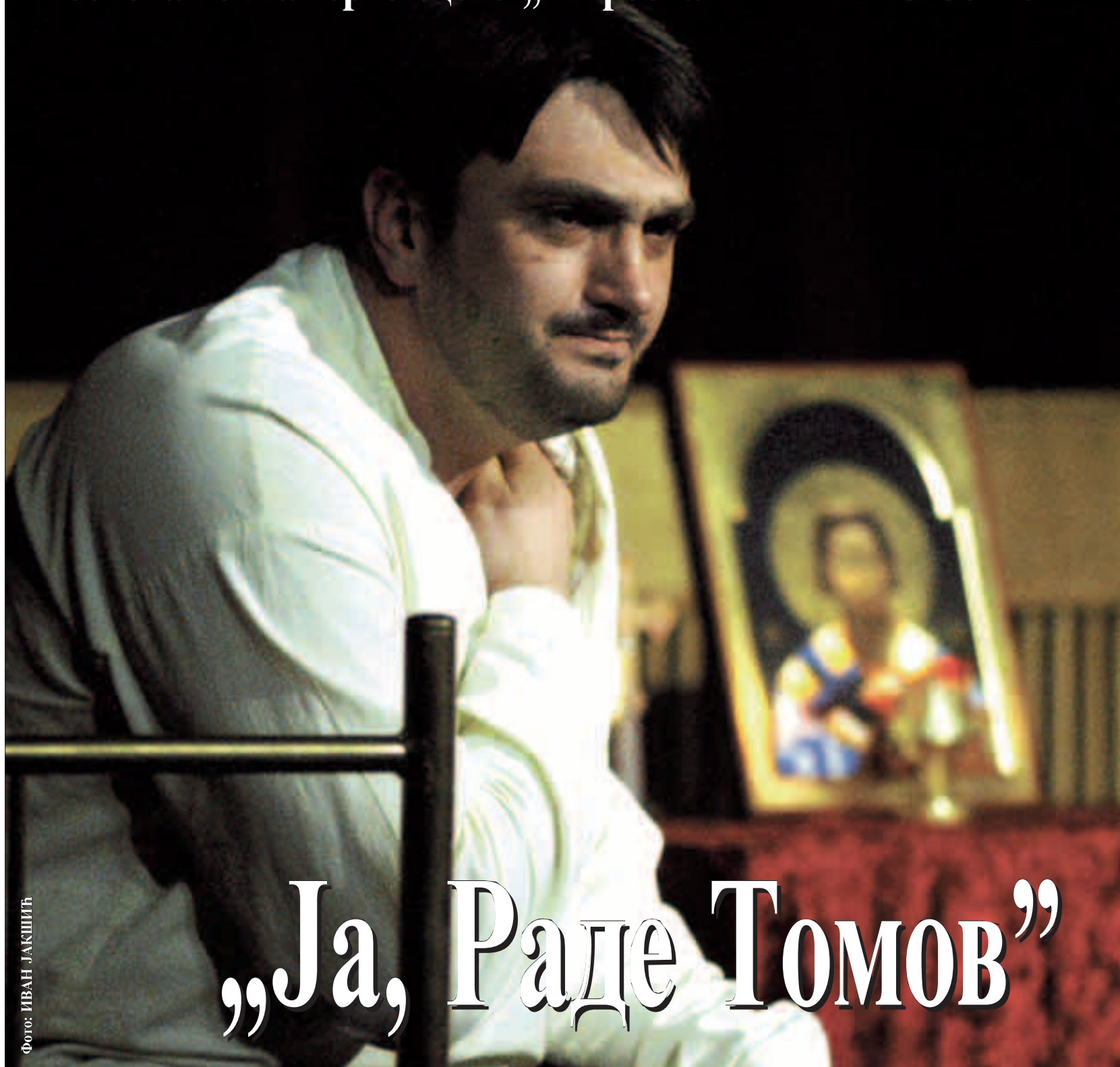

Фото: ИВАН ЈАКШИЋ

„Ја, Раде Томов”

Јавно заседање у Новом Сентивану

Похвале и критике на рачун месне СМС

Српска мањинска самоуправа у Новом Сентивану предвођена председником Јеленом Марковљев-Веселинов за 30. новембар је заказала јавно заседање, односно сусрет са својим бирачима.

Позиву бираног тела Срба у овом насељу одавало се петнаестак мештана који су најпре послушали извештај о годишњем раду месне Српске мањинске самоуправе, а потом су упознати и са модификацијом Мањинског закона, као и са најважнијим сегментима Изборног закона који се односе на изборе мањинских самоуправа.

Како је то истакнуто приликом подношења реферата, током целе протекле године све је било подређено реализацији једног капиталног пројекта, па због тога многе предвиђене приредбе нису одржане. Због изградње рампе и уређења околине месне српске православне цркве, што је захтевало позамашна финансијска средства, изостала је организована прослава Ускрса, финансирање путовања у Грабовац, а на крају школске године деци која уче српски језик ни су обезбеђене поклон-књиге.

Критичке примедбе односиле су се и на стање на српском православном гробљу: ове године, ту и тамо, дошло је до занемаривања вечног пребивалишта покојних Срба, које се испољавало у честим одлагањима косидбе траве. У вези са тим је речено да ће се током пролећа много већа пажња посветити чишћењу и улепшавању места где су сахрањени многобројни Сентиванци.

Један од критичких осврта, који се није односио на рад бираног тела Срба у Новом Сентивану, било је запажање госпође Дафине Путник, која је приметила да је кров месне српске православне цркве због зуба времена толико дотрајао да је потребна хитна реконструкција поменутог дела древне светиње. Сентиванци су се сложили да ће догодине настојати да обнове кровну конструкцију, а договорили су се и у вези са осталим радовима.

Поред критика, од којих се може увек нешто научити и могу бити и корисне, на јавном заседању чуле су се и речи похвале. Јелена Марковљев-Веселинов, председница месне Српске мањинске самоуправе је посебно истакла вољу Сентиванаца за друштвеним радом: посебно је издвојила несребично залагање Милеве Путник, која је редовно обављала послове око порте и гајила цвеће. Истакла је и Милоша Путника, пре свега због косидбе траве око порте и парохије. Божидар Путник је похваљен што је редовно одржавао парохијско двориште, док су Алекса и Марика Путник водили бригу о спремању етнографског музеја који се налази у згради парохијског дома. Данило Веселинов је најпре обећао, а потом је и поводио старо

Обновљене степенице и улепшана порта новосентиванске српске цркве

дрвеће које се осушило: на том месту посађене су јелке.

У вези са предстојећим пословима, Младен Вукосављев је подвукао важност окончања радова око порте, а како је најављено, на пролеће ће Сентиванци око српске православне цркве засадити цвеће и посејати траву. Изглед порте је, иначе, већ и сада леп, а дефинитивно улепшавање очекује се у року од неколико месеци.

На јавном заседању, месни Срби су дотакли и изборе у 2006. години. Истакнута је важност формирања српске мањинске самоуправе, за шта ће на самом почетку изборног процеса бити потребно 30 људи који ће се изјаснити да су припадници српске народности. Иначе, и Сентиванци су изразили своје негодовање због регистрације, међутим, истакли су и своју наду да ће се након избора, како је то прописано, поништити сви они документи који садрже изјаве дотичних особа о декларисању националне припадности.

Све у свему, јавно заседање СМС у овом насељу било је успешно, јер је поред похвала било и критичких примедба. Наглашено је да ће се током следеће године надокнадити пропусти, што је у интересу не само месне Српске мањинске самоуправе, него и свог српског живља у Новом Сентивану.

СМС у Новом Сентивану, заседала је и 7. децембра. У првој тачки дневног реда чланови су најпре расправљали о писму др Марка Руса из Деске који је Сентиванцима скренуо пажњу да се 1956. године, за време револуције, истакао и један Србин из Новог Сентивана: ради се о Тошку Путнику. Будући да се идуће године навршава 50 година од револуције, др Марко Рус је саветовао да се поменуте личности, која је пре три године преминула у Црној Гори (тамо је и сахрањен), на неки начин присете његови земљаци. Чланови бираног тела су прихватили иницијативу и донели одлуку да се Тошку Путнику 23. октобра 2006. постави

спомен-плоча, а чланови црквеноопштинског одбора су пак предложили да му се одржи парастос.

У другој тачки говорило се о сумирању овогодишњег рада. Срби у Новом Сентивану су целу годину подредили једном великом пројекту, који је најзад приведен крају: ради се о изградњи рампе и степеница, односно обнови порте српске православне цркве. Скоро сва материјална средства утрошена су на поменуте радове, а финансијску помоћ пружио је и Уред за националне и етничке мањине у Мађарској.

Пошто због реализације капи-

талног пројекта нису успели да остваре друге програме, чланови српске мањинске самоуправе су већ сада донели одлуку да ће догодине надокнадити пропусти из 2005. Ту спада и финансирање једног путовања у Сентаддреју, односно посета манастирима.

Поводом Божића, већ је традиционално да ученици предвођени наставником српског језика Дајаном Ђукин изводе пригодни програм – бирано тело Срба свакако планира да децу обрадује божићним поклонима.

На дневном реду се нашла и модификација Мањинског закона, као и Изборни закон – поново су прочитани најважнији сегменти који се односе на избор мањинских самоуправа, штавише, након детаљнијег разматрања одлучено је ко ће за шта бити задужен приликом избора.

У сваком случају, Срби у Новом Сентивану су радосни и поносни новим изгледом порте српске православне цркве. Радови су на време и квалитетно урађени, за шта су месни Срби највише захвални извођачу пројекта Чедомиру Адамову.

Иначе, 17. децембра одржана је примопредаја на којој је још једанпут изражена захвалност свима који су учествовали у остваривању давнашњег сна Срба у Новом Сентивану, а свечани тренуци приведени су крају заједничким ручком.

П. М.

Вече народне песме и музике у Печују

У организацији Српске редакције Мађарског радија 3. децембра ове године у аули Медицинског факултета у Печују одржано је „Вече народне песме и музике“. Традиционална манифестација је и овога пута окупила многобројне љубитеље српског народног мелоса којем се, први

пут у историји приредбе, прикључио и босански, будући да су главни организатори вечери позив упутили Снежани Берић, алиас Екстра Нени из Београда и Нецаду Салковићу из Тузле.

Поменути естрадни уметници, којима се придружила и новосадска певачица Љиља Петров, прашени од стране Оркестра Миће Јанковића из Новог Сада удовољили су свим захтевима и молбама публике, која се веселила, пева, играла све до ране зоре.

Посебно одушевљење у редове многобројних заљубљеника у лепу народну песму и музику, којих је било преко 600, унео је маестро Бранимир Ђокић, сјајни хармоникаш из Београда који је и овом приликом на свом инструменту извео бравуре, позната кола и друге нумере.

Све у свему, „Вече народне песме и музике“ у Печују потрајало је до 6 сати ујутру. Тада су чланови Оркестра „Весели Удварци“, који су такође били задужени за добар штимунг, привели крају весеље које ће остати дуго у памћењу.

П. М.

Екстра Нена на печујској сцени

Високо годишње признање
„За мањине” др Ивану Голубу

Одликовање за целу српску заједницу

У згради Парламента 13. децембра одржана је свечаност поводом уручивања високог годишњег признања „За мањине”, које додељује Влада Републике Мађарске. Међу лауреатима је, поред осталих, био уважени члан наше заједнице, директор болнице „Ужоки”, др Иван Голуб, председник Савеза мађарских болница.

У присуству представника државног врха РМ, председника државе, Ласла Шољома, председнице Парламента, Каталин Сили и премијера, Ференца Ђурчања, високо државно признање припало је најзаслужнијим припадницима мањина у Мађарској, односно,

тим свечаним поводом др Голуб је поред осталог рекао:

– Морам да нагласим да сам се помало плашио да ће дневна политика и међународни односи утицати на признање, али се то није догодило. Награђено је једно животно дело у чијем се центру налази јака веза са мањином којој припадам и на шта сам, наравно, поносан. Још једном желим да истакнем да се ово признање односи на целокупну српску заједницу у Мађарској. Још једно упозорење, које није измислио ни председник Владе, ни ја, него смо га негде прочитали, а каже да је свака већина, заиста „већина” само ако призна

Др Иван Голуб преузима одликовање од Ференца Ђурчања

представницима мађарске мањине у околним земљама. У свечаној беседи овим поводом председник Владе, Ференц Ђурчањ, између осталог је рекао:

– Сматрамо да је, овде, у Централној Европи формиран вишеструки идентитет и да разни народи, често у оквиру једне државе, могу да буду верни држављани своје земље и да се истовремено не идентификују само са већинским народом те државе, већ да имају и један други, национални идентитет. Ми то не сматрамо такмичарским, већ идентитетом који обогаћује. Не сматрамо га нечим што улива страх, него настојањем које у Централној Европи доноси мир, смиреност, разумевање и стабилност.

Ференц Ђурчањ затим је високо одликовање између осталих уручио председнику Савеза мађарских болница, др Ивану Голубу. Наш истакнути стручњак признање је заслужио за вишедеценијски несегичан рад на заштити интереса српске мањине, очувању њених културних тековина и успешно спроведеној акцији санирања последица бомбардовања НАТО-а 1999. године, слањем хуманитарне помоћи пострадалим грађанима Војводине. У краћем коментару

мањину. Дакле, већина треба да се радује мањини, јер је она, у ствари, чини већином. Ако ово узмемо у обзир, онда је све у реду. Увек смо сматрали да је Мађарска наша домовина, а Србија, матична земља. Само ако се и надаље тога будемо придржавали, са нама ће бити задовољна и већинска нација.

С. М.

Гостовање Камерне сцене
„Мирослав Антић” из Сенте

Монодрама „Ја, Раде Томов” пред публиком у Будимпешти

Камерна сцена „Мирослав Антић” из Сенте љубитеље позоришне уметности у Будимпешти 15. децембра обрадовала је још једном занимљивом представом. У организацији Српског културног клуба у театру „Талентум”, монодрамом „Ја, Раде Томов”, у режији Љубице Романдић, представио се војвођански глумац Радован Зубац.

Бројну публику на почетку је поздравио секретар СКК, Владан Јовановић, а током једночасовне, може се рећи, рекапитулације моралних дилема и мисли из најпознатијих дела Петра Петровића Његоша, присутни су имали прилику да се још једном замисле над вечним историјским питањима опстанка државе и народа, слози, неслози, итд.

Ово је, иначе, било пето извођење монодраме „Ја, Раде Томов”, од како је постављена на сцену сенћанског театра и исто тако пето гостовање Камерне сцене „Мирослав Антић” у Будимпешти.

С. М. Радован Зубац на сцени

Заједничка прослава Божића на ЕЛТЕ-у

На славистичкој катедри Универзитета „Етвеш Лорант” у Будимпешти, 15. децембра уприличена је заједничка прослава римокатоличког и православног Божића. У присуству студената славистике и великог броја гостију, краћим празничним програмом представили су се припадници више народности, међу њима и српске мањине.

Получасовни програм састав-

љен од дела православне духовне музике успешно су извели чланови хора „св. Димитрије”, а пред крај празничне приредбе присутнима се представио и Омладински оркестар из Ловре. Уз послужење и у пријатном расположењу студенти и њихови професори провели су још неко време, уживајући у једном од последњих „спокојних” дана пред предстојећи испитни рок.

С. М.

Три деценије етнографија на језицима националних мањина

У Етнографском музеју у Будимпешти поводом три деценије континуираног излагања едиције народносних етнографија, одржана је свечана седница уредништва на челу са уваженим стручњаком из ове области, Ернеом Еперјешјем. Како је током празничног сусрета истакнуто, серија етнографија на мањинским језицима од самог почетка излагања припада и великој европској националној библиотеци у којој с правом заузима истакнуто место. Овом приликом изложена су сва до сада објављена издања, међу којима четири самосталне етно-

графије на српском језику. Главни уредник серије, Ерне Еперјешји тим поводом, између осталог је рекао:

– У Србији, да поменем само догађај од прошле године, српска издања оценила је посебна комисија САНУ. У Београду су тада били присутни представници министарства иностраних послова, образовања, па чак и унутрашњих послова Србије. Наш колега, Борислав Рус није етнограф, али уреднички посао ради тако стручно да за то само можемо да му одамо признање и изразимо велику захвалност.

У наставку излагања, Ерне Еперјешји између осталог је скренуо пажњу да је на пољу прикупљања етнографског блага народности у Мађарској неопходно ангажовати што већи број младих истраживача. Што се тиче српске грађе, последњих година у складу са потребама ангажовани су и стручњаци из матичне земље, а четири самостална издања доказа су да су ови напори уродили плодом. Због недостатка материјалних средстава пети овакав двогодишњак наше мањине, ове године је, нажалост, изостао.

С. М.

Александар Попов, директор новосадског Центра за регионализам

Предстоји рад у етнички мешовитим срединама

Центар за регионализам у Новом Саду је пре осам година основала група интелектуалаца са циљем да афирмишу идеју регионализма у складу са савременим европским токовима и искуствима. Председник Савета ове организације је донедавни амбасадор СЦГ у Будимпешти Дејан Јанча, а директор Александар Попов, кога смо упитали колико је Србија отворена за мултиетничност и колико су грађани, без обзира на националну припадност, свесни да је она предуслов за даљи развој и интеграцију Србије у Европу.

– Нису сви друштвени чиниоци једнако свесни значаја очувања добрих међуетничких односа за укупну стабилност земље. Поједине странке, па и неке од оних које су тренутно на власти, индиректно стављају до знања да национализам ако баш није пожељан није ни штетан, па чак говоре и о некој врсти демократског национализма, што је парадокс. Пошто на овим просторима све функционише по систему спојених судова, на однос према мултиетничности код нас утиче и стварање етнички чистих територија у окружењу као и залагање за територијалне аутономије на етничком принципу. Све то је допринело да се и у Војводини, која је до сада била изразити пример мултиетничности и толеранције, корпус странака мађарске мањине изјаснио у прилог персоналне и територијалне, а не грађанске аутономије, што значајно умањује шансу за очување онаких међуетничких односа на какве су људи тамо навикли.

Мислите ли да су после 10 година, колико је прошло од завршетка ратних сукоба на Балкану, људи спремни да отворено говоре, путују, сарађују?

– Ове године се навршило десет година од потписивања Дејтонског споразума и сада су сви далеко спремнији да путују, делују и међусобно сарађују него крајем прошле или почетком ове деценије. То се може видети и на нашим граничним прелазима и друмовима где је сада нормално да се види велики број свих регистрација, што само пре неколико година није био случај. Пре четири године, када сам путовао колима новосадске регистрације за Загреб, то је ваљда тог дана био једини аутомобил наше регистрације на аутопуту према Загребу, а у самом граду су радознано загледали у моју регистрацију. То сада више није случај и та масовнија комуникација је веома важна за стварање укупне боље климе међу нашим државама. Једина област где је, нажалост, постигнут минималан помак је да се отворено говори о прошлости и о злочинима који су се десили током ратова у прошлој деценији. То је случај у све три државе дејтонског троугла и ми, као невладине организације, мо-

Александар Попов

рамо вршити стални притисак да се кроз отворено суочавање са прошлошћу отвара јаснија европска, па и остала перспектива наших држава и народа који у њима живе.

Први троугао сарадње су на вашу иницијативу градови Тузла, Осијек и Нови Сад?

– Да, њихови градоначелници су, заједно са директорима три локалне невладине организације потписали Споразум о међуетничкој толеранцији, којим су преузели обавезу да кроз међусобну сарадњу на плану привреде, културе, информисања, спорта и у другим областима, унапређују међуетничке односе у региону којем припадају. Током протекле две године спроведена је кампања за стварање нових троуглова односно кругова сарадње градова и НВО и то у целом региону југоисточне Европе. Током кампање, преко 60 градских управа и исто толико локалних НВО, анимирано је да учествује у пројекту. Њихови представници су на конференцији под називом „Толеранција и разумевање, пре свега” обавили свечано потписивање споразума. Том приликом донета је одлука да се приступи конституисању Асоцијације мултиетничких градова југоисточне Европе која би се старала о реализацији Споразума о међуетничкој толеранцији и поспешивала све видове сарадње међу потписницима споразума.

Под окриљем Споразума о међуетничкој толеранцији, потписан је и споразум о сарадњи три регионалне привредне коморе, успостављена је сарадња низа институција и организација из области културе, градска ТВ Аполо из Новог Сада и ТВ тузланског кантона потписале су споразум о међусобној сарадњи, повезали су се Млади горани и друге еколошке организације, а одржан је и први атлетски маратон на релацији Нови Сад – Осијек – Тузла, који је и симболично повезао ова три града.

Након победе радикала на локалним изборима у Новом Саду

настао је проблем јер је градоначелник Тузле изјавио да са њима не жели да сарађује и да ће, док траје та власт, сарађивати само са Центром за регионализам и другим субјектима у Новом Саду. Таква ситуација се може десити и на другим местима јер ће се у Хрватској, у мају одржати локални избори. Али баш та околност указује на ваљаност овог модела сарадње, где у ситуацији када нека градска гарнитура није прихватљива за своје партнере или не жели да настави сарадњу, та сарадња се наставља преко локалне невладине организације, која је као потписник споразума релевантан партнер.

Главни узрок последњих шовинистичких испада у Босни, Србији и Хрватској је очајна економска ситуација коју политичка елита не успева да поправи, па бирачима нуди националне теме, што екстремисти доживљавају као прилику да покажу како њихово време још није прошло.

Да ли у томе видите узрок и војвођанских инцидента?

– У време када се људи суочавају са незапосленосћу и кризом, у овој најтежој фази транзиције, у којој је била и Мађарска, овде све то изгледа знатно другачије. И у Мађарској су људи у тој фази, када је влада морала да вуче непопуларне потезе, псовали политичаре, али они нису имали ни рат, ни мржњу, тако да је све то много мирније прошло. Овде се, међутим, сада дешава нешто чега сам се увек прибојавао и на шта сам упозоравао после смене Милошевића, а то је чињеница да и политичари, који се представљају као демократе, враћају стару реторику како би рејтинг дизали на националној причи, пошто већ не могу да остваре резултате на економском плану. Због тога Војводина коју ја памтим из свог детињства, нажалост, више није она иста Војводина. Ми смо били навикли од малих ногу на то богатство Војводине, богатство језика, обичаја и тако даље.

С друге стране, мислим да су и наше политичке структуре могле, уместо минуса, да уберу један позитиван поен у овим нашим напорима на путу ка Европи. Да су адекватније одреаговали након посете делегације Европског парламента на челу са Дорис Пак у јануару ове године, могли су извући изванредан поен, јер је чињеница да су етнички сукоби у Војводини у опадању. Али они нису излазили периодично са извештајем, ни према домаћој, ни према иностранству, о томе какво је стање међуетничких односа у Војводини, да ли има сукоба, колико од тога је стварно на етничкој основи, а колико су то случајеви пијаних младића и шта је предузето према починиоцима. Мислим да би то био наш позитиван поен и данас се

у Стразбуру о томе не би расправљало.

Боље би било да је након онога што се издељавало након посете Дорис Пак кренуо један други ред потеза. Тада је направљен договор између српске и мађарске владе. Направљена је нека међупарламентарна комисија или како се то већ зове, која је требало да надгледа међуетничке односе. Мислим да је требало у Војводини више радити у тим етнички мешовитим срединама да се побољша та слика – више заједничких активности, ту је поље рада и за невладине организације, и онда мислим да би ствари кренуле набоље. Овако, кад се то питање стално држи подгрејаним, онда мислим да то, чак, донекле и допринесе да јачају међунационалне тензије, да већинско становништво каже – шта сад они поново ту траже, довели су нас опет пред стуб срама у међународној заједници.

Како гледате на понашање Мађарске у оваквој ситуацији?

– Посебно мислим да је опасна теза коју чујемо од мађарских званичника. На пример, један члан делегације Европског парламента коју је предводила Дорис Пак је рекао, а то је касније поновио председник Мађарске када је Борис Тадић тамо био у посети: „Ми бисмо били задовољни ако би Мађари у Војводини добили оно што Србија тражи за Србе на Косову”. Е сад, мислим да је та теза, и што се тиче Срба на Косову, а и овде, прилично проблематична, зато што је реч, заправо, о територијалној аутономији која би у Војводини довела до великих проблема. Можда би то за неке људе у нашој власти било прихватљиво, онда би се договарали са мањинским лидерима, али би у целини сви изгубили. Међутим, имам пример из Крајине шта се дешава када се покуша заокружити на етничкој основи нека територија. Онда почиње прича – шта сад ови Срби траже овде где је наша територијална аутономија или – шта Мађари раде овде кад имају горе аутономију, тако да су то доста опасне игре за Војводину и ја се бојим, ако се то даље настави, да ће последице бити још горе.

Једини могући начин је да се коначно сви уозбиљимо, и наша власт, и лидери националних странака, и наши суседи, јер чињеница је, ако се Војводина озбиљније дестабилизује, онда неће бити дестабилована само она и само Србија, него ће бити дестабилован шири регион. И друго, мора се далеко озбиљније радити. Прво санирати ситуацију, предузети оштре мере према починиоцима међунационалних инцидента. Онда, власт и невладине организације морају много више да раде у мешовитим етничким срединама како би дошло до већег прожимања и културе и већег дружења људи.

Д. Ј.

Лотар Матеус још у квалификацијама погодио да ће СЦГ бити прва, а Шпанија друга

„Плави ће изненадити и на Мондијалу”

„Због супруге Маријане, која је Српкиња, и београдског Партизана кога сам тренирао, на светском фудбалском првенству навијаћу за репрезентацију Србије и Црне Горе”, изјавио, између осталог, за Српске народне новине немачки стручњак.

До Лотара Матеуса није лако доћи. Посредовали су нам Јанош Хрутка из фудбалске репрезентације Мађарске и Габор Генцер из Мађарског фудбалског савеза. Генцер нам је потврдио да је Матеус врло позитивно реаговао на позив за интервју када је сазнао да је реч о српском новинару и српском медију! Радо је прихватио позив. Пошто смо му оставили могућност да он предложи термин и место сусрета Генцер нам је пренео Матеусову поруку да га сачекамо сутра у 11 часова у холу хотела „Корвинус Кемпински”. Останимо и ако мало закасни јер ће сигурно доћи.

– Дobar дан! – рекао је на чистом српском језику Лотар Матеус, пружајући нам руку, када се по договору појавио нешто после 11 часова пре подне у холу елитног пештанског „Кемпа”.

– Хвала што сте ме се сетили, дошао је на немачком (на којем смо водили даљи разговор). У међувремену удобно се сместио у ресторански тресед. Одмах му је зазвонио мобилни. Док је причао, многи дискретни погледи из суседних сепара (из којих се најчешће чуо немачки језик), пратили су сваки његов покрет. Наручио је „капуџино”. Завршио је телефонски разговор и после два-три опцијена гутљаја омиљеног напитка, питамо га – како је?

– Врло сам стабилно и добро, али сваки дан ми је испуњен са много стресних ситуација у послу – одговара нам и покретима руку и лица учтиво даје до знања да можемо отпочети интервју.

Господине Матеус, клупски успех који сте постигли са Партизаном нико до сада није успео да понови. Ваш наследник на клупи црно-белих, Владимир Вермезовић, одмах по преузимању тима изјавио је: „Матеус ми је задао домаћи задатак који није има-

ло лак”, а ваш некадашњи саиграч из Интера Валтер Зенга новинарима је у првом интервју по преузимању Црвене Звезде децидирано рекао: „Питаћу моје пријатеља Лотара како се један српски клуб уводи у Лигу шампиона”? Зато питамо и ми, како се улази у ЛЕС?

– Треба да се побеђује! Да би тријумфовао над ривалима, клуб мора да игра врло добро, екипа мора да уложи много, много дисциплинованог рада на тренинзима. Улога тренера у том процесу је најодговорнија. Дакле, највећа! Он мора да има редовну и врло добру комуникацију и повратну информацију са свим играчима. Ако то не успостави, ни најквалитетнији рад неће донети резултат. Уз то, пошто је фудбал вештина могућег, свакако да улогу игра и срећа.

Партизан је јесенас после елиминације из квалификација за ЛЕС, испуно и из Лиге купа УЕФА иако је први меч у гостима у Израелу, решио у своју корист 2:0. У Београду је било 2:5! Како то објашњавате?

– Оба случаја, и са словачком Артмедијом и са израелском Тиквом, типичне су српске „болести”. Нажалост! Играчи су склонили „лаким” грешкама из којих им следи казна, потом брзо „губе главу” и резултатску контролу меча и – повратка нема. Сличне „симптоме” црно-бели су показивали и приликом мог боравка код њих. Увидео сам да су проблеми у припреми прилаза утакмицама и недовољној концентрацији на самим мечевима! Максимално сам био посвећен решавању тих тешкоћа, углавном сам успевао, мада нисам имао значајнију подршку од других. Поготово не од медија у Србији, који су стално одржавали тезу у јавности да српски клубови (и репрезентација) могу сваког да победе, али од сваког и да

изгубе! То није мој став. Моћан тим може сваког да савлада, али њега не може свако да победи! Ту је та квалитативна разлика коју желим да правим где год радим. Кад кажем моћан тим, мислим на комплетност у свим сегментима. Психолошком поготово!

Насупрот Партизану, Звезда је успела да са Зенгом уђе у Лигу УЕФА купа, освоји јесењу националну титулу и пласира се у полуфинале купа СЦГ?

– Видите, пред сам старт јесење полусезоне равнотежни тас је био високо превагнуо у корист Партизана. Звезда је прво имала проблем око избора челног човека клуба, па првог тренера, селекције играча, па лош старт у првенству... За разлику од црвено-белих, Партизан је све „коцкице” имао сложене, и играчке и резултатске. И онда, после једног промашеног пенала – све је почело да се „руши” као кула од карата. Неискоришћени једанаестерац није однео само европске снове, већ угрозио и оне на домаћој сцени. На крају јесени, као на почетку само што су сада црно и црвено-бели заменили места. Ето, шта нам доноси посао којим се бавимо. То је изазов и драг фудбала.

Партизан је преузео немачки стручњак Јирген Ребер, врло брзо стабилизовао екипу, а играчи изјављују да методски слично ради као Ви! У чему је тајна немачког начина рада, који је врло цењен у свету? Форгет ради са репрезентацијом Шкотске, Бригел је на челу најбоље селекције Албаније, Рехагел Грчке, Ви Мађарске...

– Не постоји тајна немачког фудбала! У мојој матичној земљи научили су да само добра комуникација, исправна селекција играча, максимална дисциплина и велики рад могу да донесу успех у фудбалу. И не само у њему, већ у сваком послу! Немци те принципе користе где год раде у свету, зато и имају резултате за понос. Нажалост, нисам сигуран да се у свим земљама, децидирано као у Немачкој поштују принципи које сам набројао.

Од елиминације Партизана од Израелца у квалификацијама за Лигу УЕФА купа, „гробари” из Србије бојкотирају све утакмице Партизана тражећи смену актуелног руководства клуба. Шта поручујете највећој навијачкој групи црно-белих – „гробарима”?

– Увек сам директан и непосредан у контакту са људима. Такав сам био и као играч, а и сада сам као тренер. Из Партизана сам отишао због Жарка Зечевића! Уручио сам клубу неопозиву оставку због њега. Био је врло некоректан према мени. Такав однос

Лотар Матеус

имао је и према играчима. Са Бјекковићем и Ђурковићем сарадња је била добра. Прозивке највернијих присталица црно-белих трају од раније. Само су кулминирале после јесењег евро-дебакла. У већини бољих западно-европских клубова код таквих ситуација руководство подноси оставку, док у источно и средњоевропским (пошто нису приватизована), нажалост – цех плаћа само тренер! Руководства и даље остају недодирљива иако је евидентно да је неуспели тренер био њихов избор! Навијачи Партизана остали су ми у незаборавној успомени. У Новој години желим им пуно среће и много више спортске радости.

Репрезентација Србије и Црне Горе се пласирала на Мондијал 2006. у Немачкој. Како оцењујете квалитет ире „плавих”, групу Ц у коју сте извучени на СП, њихове шансе за „пролаз” у други круг?

– Још код жреба у квалификацијама за СП изјавио сам да победник групе у којој је СЦГ неће бити фаворизована Шпанија, већ репрезентација Србије и Црне Горе! Тако је и било. Квалитет игре „плавих” и њихови резултати у мечевима квалификација били су импресивни. У Немачкој ће имати и велики број навијача, јер пуно Срба ради у мојој земљи. Пласман на Мондијал је врло важан за српско-црногорски фудбал, за њен народ и – промоцију целе земље на свим пољима! Навијаћу за „Плаве” и због моје супруге Маријане, која је Српкиња, али и црно-белих које сам тренирао! Иако је СЦГ у најтежој, групи Ц, у којој поред Холандије и Аргентине није фаворит за пласман у други круг Првенства, верујем да ће изненадити свет и проћи даље! Желим им што бољи пласман.

Властимир Вујић

Мађари морају да буду стрпљивији

Шта је недостајало репрезентацији Мађарске коју сте предводили као селектор, да се плаира у бараж или директно на СП?

– Поред Бугара, Хрвата и Швеђана у групи, нисмо имали велике шансе да се пласирамо. Већ две деценије мађарски фудбал је у великој кризи, више од 10 година ниједна екипа из те земље није успела да се пласира у ЛЕС или лига УЕФА купа, нема играча који играју у најбољим клубовима Европе (никог у Италији, Шпанији и Француској). Потребне су брже и радикалнје промене, не само на терену него и изван њега. Оне су и почеле, али су споре. У последње време репрезентација Мађарске постигла је неколико бољих резултата на терену и с тим вратила део респекта који је некада имала у Европи. Потребно је још неколико година да би се нашла на највећим сценама фудбала. Волео бих да останем на кормилу „лаке коњице” јер сам селектирао репрезентацију која им аперспективу и с којом могу да направим лепе резултате у будућности. Надам се да ће имати стрпљења у овом периоду улагања. Уколико тако не буде, онда Мађари нису извукли никакво искуство из досадашње лоше праксе када су сваки нови циклус увек почињали са новим тренером и – из почетка!

Др Јованка Ластих, председница Одбора за школство ССМ

Стална борба на више колосека

Одбор за школство Самоуправе Срба у Мађарској, према речима његове председнице, др Јованке Ластих, био је ангажован на више колосека. То тело је пре свега било ангажовано на праћењу финансирања школа, одобравању програма, обезбеђивању уџбеника, усавршавању просветара, а вероватно најважније од свега било је анимирање ђачких родитеља и саме деце да се уписују у наше школе.

– Одбор за школство покушава у свим тим областима да учини оно што је могуће, међутим неповољни су услови због рестриктивне политике већинских власти, а и сама модификација мањинског закона не иде нам у прилог.

Буџет за следећу годину за све мањине се смањује па тако и буџет за финансирање школа и за издавање уџбеника. Одређени фондови где смо конкурисали и помоћу којих смо успели да финансирамо наше програме (камп, такмичење у рецитовању) при министарствима постепено у реалној вредности се укидају. Буџет који стоји на располагању земаљској самоуправи се смањује, па су наше школе на мучкама. Проблем је што је смањена мањинска норматива и смањена је норматива која се даје за децу која су смештена у ђачком дому, као и она за школе са малим бројем ђака. Значи у врло тешкој ситуацији ће морати да се одржава неки ниво, штавише, мораће да се побољшава.

Да ли је таква ситуација и са уџбеницима?

– Што се тиче уџбеника, борба је стална. Наиме, пара је све мање, а штампање уџбеника није јефтина ствар. Стално се води борба са временским роковима, да се тај процес некако убрза. Ми смо се трудили да поднесемо све рукописе, да се обави стручна експертиза. Увек се трудимо да буде на терену министарства да се власти не би могле позивати да је са њихове стране нешто учињено, а да ми нисмо обезбедили оно што је потребно и да нисмо одрадили оно што треба. Ја сам се прихватила овог посла јер сам мислила да ће то у року од годину дана бити одрађено и морала сам да се суочим са реалношћу и са тромошћу тог државно-управног система. Мени се чини да је у питању нека врста несклада, јер је суштина да ће министарство тек следеће године исфинансирати нешто што је требало да буде урађено из овогодишњег буџета. Али, барем ће у оквиру овог циклуса те књиге изаћи из штампе. Ту има и књига које су за двојезичне школе и школе са српским наставним језиком, а има и за такве где се српски предаје као наставни предмет.

Када би током следеће године изашао конкурс и ту бисмо могли да предамо исти број рукописа за уџбенике. Онда бисмо дошли у ситуацију да у свим школама где се српски језик предаје у оквиру

Др Јованка Ластих

педагошког програма, да у свим разредима имамо по један уџбеник из српске књижевности, чиме би настава српског језика била покривена. Мислим да је то значајна ствар.

Тренутно смо стигли у фазу да су готови сви рукописи, сав материјал за уџбенике је готов, обављене су стручне рецензије. На заседању тог државног мањинског одбора ће се гласати о томе и од тог тренутка па на даље то је већ издавачко и штампарско питање. Реч је о 16 наслова, неки су већ објављени, неке већ користе деца, неки ће бити објављени у току наредне школске године, али у сваком случају то ће бити 16 нових уџбеника. То је један корак ка томе да макар из српског језика и књижевности до краја овог циклуса обезбедимо за сваку од тих школа и за сваку генерацију по један уџбеник и радну свеску. Задаци су били огромни, али сви чланови школског одбора си се сложили да прво иду уџбеници из српског језика и књижевности, након тога из матурских предмета, а после тога из преосталих предмета. Надам се да ће онима који се у наредном периоду буду бавили овом проблематиком бити лакше јер ће бити обезбеђена већа финансијска средства.

Чини се да се у последње време већа пажња поклања усавршавању просветних радника?

– Ту је можда најпозитивнија слика од свих ових области. Ове године први пут смо успели да одржимо два усавршавања, за време пролећног и јесењег распуста. У пролећном термину су били ангажовани наставници општеобразовних предмета, значи математике, физике, географије, биологије, историје, а у јесењем смо организовали веома успешно усавршавање за наставнике и професоре српског језика и књижевности. Уколико следеће године будемо успели да на пролеће одржимо усавршавање за наставнике општеобразовних предмета, а на јесен за српски језик и књижевност, онда се може рећи да су у овом циклусу сви профили

добили 120 часова акредитованог усавршавања. Значи и учитељице, и васпитачице, и наставници, и професори српског језика, као и наставници и професори општеобразовних предмета који предају на српском.

Такође треба да споменем да у Министарству просвете следеће године неће бити тог фонда, неће се уопште расписати конкурс за усавршавање мањинских педагога, тако да ће се опет поставити питање како даље, како опет обезбедити средства. Осим тога, фонд из којег су се финансирали кампови је такође укинут. Што се тиче финансирања школа, у министарству постоји један ургентни фонд, међутим проблем је да се то одвија преко конкурса. Значи они расписују конкурс, а онда ми пошаљемо конкурсне пријаве које они процене. Док се то књиговодствено прокњижи прође пола године, а често се новац добија тек у септембру, са великим закашњењем. Значи у тим малим местима где самоуправе и иначе имају проблем са ликвидношћу, то је нерешив проблем.

Из већине наших школа нам на почетку сваке школске године стижу алармантне вести о малом броју уписаних ђака. Где видите решење?

– Велики је проблем број ученика. Све је мањи број деце која похађају неки организовани вид наставе српског језика, а зна се да ако неко не говори свој језик и не познаје своју историју и културу, онда је већ врло тешко одржати мањински идентитет. Ту би требало да у будућности будемо много активнији. У сарадњи са нашим школама мораћемо да искористимо следећу годину да остваримо неку значајнију активност, да на неки начин привучемо људе. Језички камп који је ове године шести пут одржан до сада је имао позитивне ефекте, међутим и ту је потребна нека врста ревитализације. Наступио је период када би један стандардни програм требало мењати да би камп био привлачан, а друга ствар је да се мора ићи од насеља до насеља и организовати презентације, како би људи схватили да има смисла уписивати децу у српске школе.

Проблем малог броја деце постоји, али ми морамо да настојимо да та деца због којих ове школе постоје буду у њима, а не да тек када заврше средњу школу схвате како су могли боље да просперирају да су се уписали код нас. Јер, имам утисак да тек када се заврши средња школа, неки родитељи, а и сама деца схвате да је можда било сврсисходније да су били овде код нас, у нашој гимназији за коју и даље сматрам да је наш бастион. Док она функционише како треба, до тада се може говорити о српској мањини у Мађарској. Врло је важно да се овде ради квалитетно и да буде што више деце.

На који начин функционише Српска фондација?

– Што се тиче деце и активности, у вези са њиховим привлачењем нашој заједници од великог је значаја помоћ школама и организовању језичког кампа. У томе значајно учествује Српска мањинска самоуправа другог кварта која водма успешно сарађује у Српском фондацијом. Назвали смо је тако, једноставно, а сконцентрисана је на младе и на децу. Сваке године помажемо финансирање бројних програма. Фондација је основана 1999. године и могао би се саставити дугачак списак где је све учествовала. Та фондација је на цивилним основама и нема стално запослених. Једино се плаћају књиговодствене и евентуалне адвокатске услуге и других трошкова нема. Средства која се набављају искључиво се користе за финансирање тих програма, почевши од кампа, преко културно-уметничких друштва до школа у природи. Фондација је финансирала опремање спортског дворишта школе, набавку разних средстава, опреме. За социјалну угрожену децу из Батање се преко фондације уплаћује учешће за камп. Не би требало да буде никакве сумње да се ту нешто злоупотребљава. Штавише, финансијска средства која дослеђују у ту фондацију су, рецимо, од чланова кураторијума. Ја се, на пример, одричем свих хонорара у будимпештанској и земаљској самоуправи и на основу једног центлменског уговора тражим да се тај новац уплаћује на рачун фондације, што је неколико стотина хиљада форинти годишње. Значи, тај новац прелази у фондацију и са њима могу многе ствари да се финансирају. Наравно, тај новац није мој, али имам неко морално право да га утрошим на пројекте за које сматрам да су потребни. Фондација већ годинама даје стипендије деци из целе Мађарске. Пет до шест стипендија дајемо на годишњем нивоу. Сматрам да ће се новац који ми улажемо у младе на крају на неки начин вратити.

Чули смо да има неких новости када је у питању статус фондације?

– Чланови кураторијума су одлучили да пређемо у статус фондације од опште користи. Суштина је да се у том случају један посто пореза може упутити на рачун фондације, што би нам вероватно повећало фонд финансијских средстава којима ћемо располагати, па ће моћи више тога да се финансира и на више места да се помогне. Наравно, и даље ће наша првенствена оријентација бити према деци и младима. Питање је да ли ће се формирати на следећим изборима Српска мањинска, да ли ће моћи да се оствари оваква врста сарадње, да се одређена финансијска средства која нису наменска самоуправе другог кварта пребацују у фондацију и да се ти моћи хонорари пребацују за ту сврху. То је доста нестабилна ситуација, па ће промена статуса фондацији донети стабилност.

Ми смо сву потребну документацију предали ове године, а да би се то остварило мора да прође више од годину дана. По нашим проценама тек 2007. године ће моћи тај 1% пореза да се уплаћује Српској фондацији.

Драган Јаковљевић

Промоција кошаркашког кампа Yubac у Будимпешти и ревијална утакмица „Родитељи и деца”

Тате и маме на паркету

У Будимпешти, у аули Српске основне школе и гимназије 17. децембра ове године одржана је промоција кошаркашког кампа Yubac. Камп су окупили деци и родитељима представили директор и маркетинг директор кампа Милан Опачић и Мирко Половина.

Промоција је започела емитовањем видео материјала о историји кампа, а затим је реч преузео директор маркетинга YUBAC и главни уредник стручног часописа „Тренер” Мирко Половина. Поздрављајући присутне, он је нагласио да ће се наредне године одржати 14. по реду летњи кошаркашки камп, који ће, у седам термина, трајати од 23. јуна до 29. августа. Тражећи изузетно, ексклузивно место за одржавање кампа још у самом старту, организатори су изабрали Копаоник, нагласио је господин Половина. Направљен је и специјални програм који могу да спроводе само добри тренери и добри педагози.

У кампу је прошле године било кошаркаша из 42 земље, а места има за све заинтересоване, како за почетнике тако и за играче НБА лиге, рекао је маркетинг-директор YUBAC-а, који се присутним учесницима обратио речима: „Осим што ћете бити на лепом месту, кроз леп програм ћете учити кошарку, а касније ћете моћи да наставите програм кроз који ћете се даље развијати”. Као пример деци је навео кошаркаша Сашу Вујачића једног од промотера кампа који сада игра у Лејкерсима и који је за један њујоршки часопис изјавио да је за његов развој изузетан значај имао Yubac. Позивајући присутне у земљу кошаркашких првака и један од најбољих европских кампова где ће моћи много да науче, своје излагање Мирко Половина је завршио речима које се могу чути у новинарским круговима: „Боље је једанпут видети него стотину пута чути”.

Након тога реч је преузео Милан Опачић директор кампа и чувене Београдске кошаркашке кли-

нике. Господин Опачић је до своје седамнаесте године и сам био кошаркаш, а као дипломирани кошаркашки тренер је 25 година у овом послу. Тренирао је, између осалих, екипу ИМТ-а у првој савезној лиги, а на челу YUBAC-а је од 1993. године. Идеју за оснивање кампа добио је након распада Југославије и боравка у Америци.

Милан Опачић је своје излагање започео речима да се радује што може у Будимпешти да разговара са својим суграђанима и да је изненађен постојањем овакве школе. По његовим речима у YUBAC-овом кампу годишње борави око 1500 деце, а од почетака до данашњих дана их је укупно било више од 20.000. Одговарајући на питање зашто је деци добро да иду у камп рекао је да су летњи месеци када нема школе идеални. У јулу и августу нема такмичења у клубовима, деца се могу упоређивати са камперима из других земаља, могу учити од других тренера, а имају и могућност да се сретну са врхунским играчима НБА лиге. При томе се све то дешава у идеалним климатским условима на 1700 метара надморске висине и за разлику од других кошаркашких кампова, Yubac једини има могућност рада и у затвореној дворани са три терена. У зависности од узраста камперима се нуде разни програми, нагласио је господин Опачић. За децу узраста до 10 година (уколико долазе из иностранства до 12. година) одржава се мини баскет фестивал, а од 10 година кампери се деле у четири категорије по нивоу знања. Играчи од 15 до 19 година раде у специјалистичким камповима (за бекове, крила, високе играче). Сениори раде по програму про кампа који обухвата боравак у хотелу са пет звездица и рад по договору са властитим тренером.

Посебно је организован камп за судије и делегате, тренере, клупске припреме. Сви програми носе знак КСС, а од прошле године и ФИ-БЕ. Оно што је важно за родитеље је да је камп ван свих саобраћајни-

ца и да о здрављу деце брину 24 часа дневно лекар и физиотерапеут. Тренери који раде са децом су изабрани као изузетно добри педагози што је нарочито важно у ситуацијама када старијој деци треба објаснити да на основу њиховог знања треба да тренирају са млађим узрастом.

Милан Опачић је присутнима представио како изгледа један радни дан кампера: устајање у 7.30, доручак у 8.00, од 9.00 до 12.00 тренинзи, од 12.00 до 13.00 демонстрације, 13.00 ручак, 14.00-16.00 одмор, 17.00 други тренинг, 19.30 вечера, од 20.30 утакмице, такмичења, и у 23.00 гашење светла и спавање. У току 10 дана колико траје једна смена одржи се 18 тренинга и 5 утакмица. Најбољим камперима се дају награде, деле се дипломе, бира се најбољи кампер смене и до сада се није десило да најбољи не постигну успех и у свом клубу. Ради се у групама од 16 играча: групе имају свог тренера, који брине само о њима.

Заинтересованим родитељима за боравак у кампу се нуди богат хотелски смештај и програм, а они могу да присуствују тренинзима као посматрачи.

Присутни родитељи су имали прилике да поставе разна питања око могућности учешћа деце у кампу. Пошто је у публици било највише родитеља деце кошаркашке школе „Темпо корњачице”, њима је представљен програм Мини баскет фестивал који се одржава од 23. до 30. јуна. Деци се кроз овај програм нуди дневно један тренинг, јер се сматра да су два тренинга дневно превише за овај узраст, и организују се утакмице.

По завршетку промоције гости из Београда су могли да погледају кошаркашко умеће наших најмлађих кошаркаша „Темпо корњачица”. Изабрани су у категорији дечака и девојчица најбољи стрелци и подељени су награде (Адам Хениг и Софија Шибалин).

Своје кошаркашко умеће су после своје деце могли да покажу и родитељи који су, подељени у три

Тренери YUBAC-а

Биљана Стошић, од ове године секретар кампа, за YUBAC ради већ десет година као демонстратор, а прошле године је имала прво тренерско искуство тренирајући девојчице у YUBAC-у. До своје 17. године је играла за тим Црвене звезде, да би након тога своју каријеру наставила као професионалац. Играла је за Хемофарм, у Мађарској у Кечкемету је провела седам месеци, да би након повреде колена каријеру наставила у Израелу, а потом поново у Хемофарму, па у Беопетролу.

На Копаонику као тренер ради и Здравко Банашевић, који је кошарку играо 20 година а већ 30 година је у тренерском послу. У Београду у Батајници Банашевић води YUBAC-ову школу кошарке. Осим у Батајници YUBAC има још две школе кошарке: на Дедињу и Врачару. Ове године Банашевић је на Копаонику био задужен за рад са Грцима 1986-87 годиште, док је претходне године радио са Јорданцима. Банашевић сматра да деца максимално физички и ментално треба да приступе тренинзима, а на основу свог досадашњег рада са децом из иностранства сматра да су они веома озбиљни и вредни.

Један од тренера општег програма је и Предраз Пеђа Половина, бивши кошаркаш који већ осам година ради у кампу и задужен је за рад деце у кошаркашкој школи YUBAC-а на Врачару. По његовом мишљењу најважније је да деца у кампу завале кошарку. Сматра да је њихов шутерски камп један од најбољих (на челу са врхунским стручњаком Маршом Седлачком, који ради у Америци), као и камп за бекове који води главни тренер, бивши сјајан играч, Зоран Сретеновић.

мешовите екипе, одиграли по две утакмице. Борба на паркету је била немилосрдна те је већи део родитеља који врло ретко игра кошарку, након завршетка утакмице имао пролазне проблеме са дисањем, убрзаним радом срца, црвенилом лица или нападима кашља. Утакмице родитеља су бурно пратила и њихова деца, кошаркаши тима „Темпо корњачице”, који су своје утиске прокоментарисали речима: „Хајде тата покажи се”, или „Па ја много боље играм од тебе”. Родитељи су након утакмица рекли да им је сада јасно како се осећају њихови малишани на паркету и да ће убудуће на утакмицама бити много толерантнији према њима.

Директори YUBAC-а су и међу родитељима изабрали најбољег играча (Јесенко Шавија) који је, такође, добио награду. Своје утиске родитељи су наставили да размењују за време послужења које су заједнички припремили. Сви су се сложили да би на овај начин чешће требало да се друже убудуће.

Жаклина Богдановић

Полазници YUBAC-а на Копаонику, ове године

Сарадња мањина у Сегедину

Јавно заседање пропало, Дан мањина успео

Има ли смисла одржавати јавна заседања мањинских самоуправа? Каква су искуства? У Сегедину су, сигурно, негативна, јер 2. децембра у Дому народности у Сегедину, сем представника бираних тела мањина, нико није дошао да послуша излагање представника дотичне мањинске самоуправе. А слободно можемо рећи да се свако припремао и очекивао тренутак да изађе у сусрет својим бирачима, заинтересованим грађанима Сегедина које занима судбина народности којој припадају.

У недостатку љубопитљивих посетилаца, евентуалних оштрих критичара, ускраћен је остао и Милан Владисављев, потпредседник СМС у Сегедину, коме ништа друго није преостало већ да ћаска са осталим представницима мањинских самоуправа у Сегедину. Каква је била протекла година, што се очекује приликом избора 2006, ко ће моћи поново да формира мањинску самоуправу, има ли таквих који неће моћи да удовоље новим законским прописима...

Како нас је информисао Милан Владисављев, други човек бираног тела Срба у Сегедину, из аспекта Сегединске српске мањинске самоуправе протекла 2005. година била је веома успешна. Уз заједничке напоре са Сегединском српском заједницом, успешно су реализоване већ традиционалне „велике“ приредбе као што је прослава храмовне славе, Летњег св. Николе и Дана српске културе у Сегедину, посвећена 800. годишњици ћирилице, која је добила веома позитивне критике, а није изостало ни оживљавање традиционалног Српског бала који је дуго низ година имао земаљски карактер, а касније се постепено гасио. Сада, 19. новембра, поново је оживео, и Сегединци се надају да ће та традиција још дуго, дуго опстати.

Наравно, међу активностима сегединских Срба које предводи Томислав Роцков, председник Самоуправе Срба у Сегедину, ваља истаћи и књижевне вечери: вече о Десанки Максимовић које је одржала мр Милана Мразовић, сада већ бивша лекторка за српски језик при Сегединском универзитету, док је „Знакове перед пута“ Иве Андрића представио Павле Папулин, такође бивши лектор за српски језик при већ поменутом универзитету. Сегединска српска заједница била је финансијер поклоничког путовања својих чланова по манастирима Србије и Црне Горе, а такође ово цивилно друштво је у организацији са Самоуправом Срба, по устаљеном обичају, приредило прославу Дана жена, на којој су Српкиње из Сегедина угошћене од стране мушких чланова двају тела. Одмах затим на скупштинској седници ове организа-

Дан мањина посетио је и подградоначелник Сегедина Јожеф Козма

ције скупштинари су донели одлуку да и убудуће чине све на пољу очувања и неговања српске културе и светосавске српске православне вере, а при томе нису изоставили ни важност потпомагања образовног рада веома популарне српске забавишне групе у Риги улици коју предводи Наталија Дукић-Стантић. Самоуправа Срба у Сегедину сваке године и финансијски потпомаже рад поменуте групе, а приликом прославе св. Николе обезбеђује малишанима поклоне. Подršку СМС у Сегедину ужива и Основна школа у Беке улици где се факултативно предаје српски језик.

У сваком случају, сегединска СМС, која веома добру сарадњу има и са осталим народностима, односно мањинским самоуправама у граду, за собом оставља успешну 2005, а што се тиче избора у следећој години, Милан Владисављев је изразио своје максимално убеђење да ће се упркос лошим мишљењима о модификованом Закону о мањинама и Изборном закону, при којем су на рачун регистрације од стране народности изнете оштре критике и лоша искуства из прошлости, ипак форми-

рати српска мањинска самоуправа.

Сличног су мишљења и остале народности у граду на Тиси које су заједно са српском 8. децембра прославиле „Дан мањина“. У Дому народности било је заиста пријатно и весело расположење, а како и не би када је пригодно празновање било повезано са презентацијом гастрономских специјалитета мањина. Сегедински Срби, предвођени Томиславом Роцковом, председником месне Српске мањинске самоуправе за ову прилику, на молбу осталих мањинаца, определили су се за представљање бурека са сиром, месом, шунком итд.

Богатом избору није могао да одоли ни Јожеф Козма, заменик градоначелника Сегедина, који је у свом обраћању представницима мањина указао на добре односе и значај сарадње локалне и мањинских самоуправа. Он је подвукао да ће Градоначелнички уред и убудуће, сходно могућностима, како морално тако и материјално подржати напоре народности у Сегедину, коме је у интересу да свака мањина сачува своју културу, јер она представља саставни део свео-

бухватног културног живота центра на југу Мађарске.

У том смислу одређену улогу има и Дом народности. Поменути мањинска установа предвођена директором Ференцом Гајдом чини све како би мањинама, па тако и српској, која своје седиште има у Улици Шомођи под бројем 3, а не у згради у Улици Островског, понудила богат садржај кроз различите програме. У животу народносне институције је недавно дошло до једне персоналне промене. Наиме, досадашњи организатор регионалних приредаба при Народносном савезу у Сегедину, госпођа Жужа Вебер-Фаркаш, отишла је у пензију, а уместо ње на ову функцију ступила је Александра Кором.

Оно што је сигурно, ни Дому народности у Сегедину, где се иначе одвијају и језички течајеви, плесачнице, филмске вечери и друге приредбе, неће бити лако током 2006. године. Мањинска установа, која већ годинама тражи повећање годишњег буџета, ни почетком следеће године не може да рачуна на позитивне промене – мораће да се задовољи са годишњих осам милиона форинти. Остали део потребног новца директор Гајда са својим сарадницима мораће набави путем конкурса, што значи да се наставља административна битка за сваку форинту.

Почетком децембра, приликом прославе Дана мањина, иако на кратко, ови проблеми су заборављени. Наздравило се старој, протеклој години и наравно предстојећој 2006. Слично ће бити и 21. децембра, када ће се састати председници мањинских самоуправа, међу њима и Томислав Роцков, председник бираног тела Срба у Сегедину који упркос бројним тешкоћама са оптимизмом очекује наступајућу 2006. годину. Не крије своју веру у нове успехе и наставак континуитета рада СМС у Сегедину која је основана 1994. године.

Предраг Мандић

Учесници приредбе у Сегедину

Милан Владисављев на јавној седници

ЈЕЗИК НАШ

МАТЕРЊИ

Рубрику води: Предраг Степановић

И на крају, драги похајачи овог курса на заласку, треба да вам кажем да са жаргоном има врло много проблема, па ако је и забавно, није увек захвално бавити се њиме. Видели сте на крају претходне лекције да *риба* друго значи у говору подземља, у такзваном шатровачком језику, а друго у општем жаргону. Други велики проблем почињава изучаваоцима жаргона, што се веома брзо мења, поготово онај велеградски, улични који се енглески назива *сленг*. У Америци се зато сваке године поново и поново издаје речник жаргона, са потребним изменама. Сиромашније средине, са мањим језичким тржиштем, то не могу дозволити себи, а можда није ни потребно. Нека се господа писци и преводиоци изволе возити трамвајем, аутобусом, метроом и нека прислушкују како омладина говори. Понекад ће чути изненађујуће ствари. Мени се, на пример, десило да сам и не тако давно из уста једне тинејџерке чуо жаргонску реч која је у мом детињству била у моди, а онда је застарела, заситили смо се њоме па је препустили забораву. Данашња млада генерација ју је негде пронашла и користи је као нову новцату. Реинкарнација речи.

Речник Драгослава Андрића је стар тридесет година; пртедговор је датиран априла 1975. Природно је да у њему нећете наћи многе изразе који се данас употребљавају, или ћете их наћи у другом значењу. За жаргонску реч *пиштољ* у овом речнику стоји: онај ко нема новаца". *Пушка* се објашњава као *дроља*, *проститутка*. А ако сте чули Бору Чорбу где пева „знам те пушко да си пиштољ била”, схватићете да он то не говори некој проститутки, него девојци коју је познавао још као клинку.

А *клинка* је *девојчица*, што и једна друга песма потврђује: „Није више била клинка, волела је да се шминка, и да носи ствари туђе”.

Клинка је некада давно (арх.) значила *кућа*, а онда и *цртела*. Тако стоји у речнику. У општем жаргону осим девојчице може да значи и *девојку*, *љубавницу*, *келнерицу*, *свирачицу*, а у шатровачком *проститутку*, каже Драгослав Андрић пре тридесет година. А како је данас? Прислушкујте.

Све у свему, и жаргон је део језика. Без њега бисмо били сиромашнији у изражајним средствима и не могу замислити како би изгледао роман *Кад су цветале тикве* Драгослава Михаиловића да његови јунаци са Душановца не употребљавају жаргонске речи. Како би изгледала проза Видосава Стевановића, Милисаве Савића и других.

Него, ако добро чујем, зазвонило је. Па онда довиђења: бај, ћао, адио!

ПИСМА

ИЗВЕСНОЈ

Мућкање уочи звоњавае

Још неколико зрнаца и сав песак из горње половине две хиљаде петог пеишчаног сата исцуреће на дно. Таман нас ухвати сета (понекад богами и радост) што је све тако брзо исцурело, кад на самом крају, око поноћи, дође нека невидљива рука и окрене сат наопачке.

Куд' ћеш, шта ћеш, 'ајде Јово наново. Хватај се у коло па терај, док и тих 365 зрнаца песака опет не сиђе доле. Увек се потајно надамо да ће ове Нове године бити мало другчије, кад – опет исто. Тако, од кад је света и века.

И ма како добро знали да и на то последње зрнце песака једном дође ред, знамо чак и када, његов пад на дно нам ипак мало другачије иушине. Тај једва чујни шум, пролазећи кроз наше менталне филтере, брзо се претвори у ударац, овај у лупњаву, а она у звоњаву.

А звоњава је обично знак за буђења сваке врсте. Ударац тог последњег зрна о дно често те натера да мало снажније мућнеш главом. Да се окренеш и погледаш који си део пута и на који начин превалила, колико је чврсто тло које ти је сада под ногама и у ком правцу ћеш их усмерити од поноћи, када се пеишчани сат поново окрене наопачке: шта јеси и требало је, шта јеси а није требало, шта си могла а ниси, шта ниси могла а хтела си, шта ништо нећеш, шта по сваку цену хоћеш, шта ово, а шта оно...

Некад само тако мућнеш главом и све ти се одмах каже, тј. каже ти се онолико колико сама дозволиш. Некада, пак, са мућкањем претераш и видиш да то уме и да заболи, обично негде у пределу груди. После немирно спаваш и све се надаш да ће бол и несаница престати ако престанеш да мућкаш.

Али, често не бива тако.

Ставиш главу у песак, да је мало одмориш, а оно исто. То што је већ промућкано остаје ти на виду, па гледај шта ћеш с њим.

Зато убудуће опрезно мућкај. Чини то тако да ти на површини остане само оно за шта си сигурна да неће нашкодити твом природном дару да се увек умоташ у најшаренију и најсјајнију хаљину, чак и онда када пропустиш да се пре тога окупаи.

Твој Драган

КУЛТУРА МАТИЦЕ

Албанци не виде патње Срба

На филмском фестивалу One World који је одржан у Приштини током протеклог викенда приказан је и вишеструко награђиван документарни филм „Унмик Титаник” Бориса Митића, некадашњег новинара Франс преса и документаристе.

Пројекцији у Приштини присуствовао је и аутор, будно пратећи реакције на свој филм који осликава новогодишњи провод последњих сто приштинских Срба у згради гета. Филм је прича о малобројним Србима у Приштини, један реал-фине приказ „провода” људи који већ пет година живе унутар једне зграде из које не могу слободно да изађу – објашњава редитељ. После пројекције у препуној сали биоскопа АБЦ 1, планиран петнаестоминутни разговор проширио се у расправу која је трајала сат и по. Постављана су неумесна и пристрасна питања, уследила је дуга полемика.

– Расправа се свела на све сем на разговор о садржају филма. – изјавио је Митић који је сам продуцирао, снимео, режирао и монтирао филм. Та неприкладна питања чак су постављали и неки чланови жирија, професори филмских школа па и књижевници, па је на моменте било помало напето. Било је потенцијалних експлозивних питања које сам ја амортизовао одговорима, што је изазвало негодовање публике. Разговор се завршио без победника, јер тамошња публика није спремна да прихвати садржај филма и сву критичност коју он носи. Они желе да се о Србима говори као о агресорима и кривцима за све оно што се догодило. Публика је желела да се о Србији говори у контексту колективне кривице, а све друго за њих је екстремни национализам.

У публици за време и после пројекције филма није било Срба, иако их је редитељ лично позвао.

– Лично ми је доста двостране новинарске објективности и релативизирања патње људи који живе у тој згради у гету. Ауторски приступ и естетика филмског језика омогућава нам да пренесемо емоцију у оном облику у коме је. Мој филм је драматуршки врло компактан и много је емотивнији од било које репортаже, а пре свега је критика лицемерја Унмика, чији су високи челници присуствовали пројекцији филма – истакао је Митић.

Геца Кон, пионир српског издаваштва

У време, када београдско издавачко предузеће „Просвета” слави век постојања, природно је и неопходно старије генерације подсетити и млађима рећи ко је био Геца Кон. Геца Кон је рођен 1873. године у Чонграду, у познатој ашкенаској породици која се убрзо по синовљевом рођењу преселила у Земун. Децембра 1905. године, дакле пре тачно сто година Геца Кон, се показао као пионир и учитељ српског издаваштва, објављујући прву књигу, „Синтаксу српског језика за средњу школу” Јанка П. Лукића.

Три и по деценије касније, издавачко предузеће „Геца Кон” поседовало је већ каталог издања који је бројао близу 5 000 наслова. Кон је тада био највећи издавач на Балкану и међу пет највећих у Европи.

Квантитет није најважнији, мада је овај податак неоспорно за свако дивљење; значајнија је чињеница да су Јован Скерлић, Нушић, Слободан Јовановић, Јован Цвијић, Богдан и Павле Поповић, Брана Петронијевић, Драгиша Васић били аутори Геце Кона, окупљали се у његовој радњи, а многи од њих дочекали да код њега виде и своја сабрана дела.

...И

ТАЧКА

Крај године

Опет се једна година ближи крају у граду Б. свакодневном рају за обичне грађане и незахтевне песнике које задовољавају зимске слике одсјаји на леу и то што им се уз животе додаје још једно господње лето против квалитета нико не диже вето важна је количина тог обичног просечног постојања подстанарство у бити танке су оне нити које нас за стварност везују овако с краја и почетка све је у нади да нас нешто ново друго чека а не онај познати град Б. и познати дани једне већ добро сажвакане године.

Милан Степанов

Јануар

П	2	9	16	23	30
У	3	10	17	24	31
С	4	11	18	25	
Ч	5	12	19	26	
П	6	13	20	27	
С	7	14	21	28	
Н	1	8	15	22	29

Фебруар

П	6	13	20	27	
У	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	
Ч	2	9	16	23	
П	3	10	17	24	
С	4	11	18	25	
Н	5	12	19	26	

Март

П	6	13	20	27	
У	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Ч	2	9	16	23	30
П	3	10	17	24	31
С	4	11	18	25	
Н	5	12	19	26	

Април

П	3	10	17	24	
У	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Ч	6	13	20	27	
П	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Н	2	9	16	23	30

Мај

П	1	8	15	22	29
У	2	9	16	23	30
С	3	10	17	24	31
Ч	4	11	18	25	
П	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Н	7	14	21	28	

Јуни

П	5	12	19	26	
У	6	13	20	27	
С	7	14	21	28	
Ч	1	8	15	22	29
П	2	9	16	23	30
С	3	10	17	24	
Н	4	11	18	25	

Никола Тесла

Јули

П	3	10	17	24	31
У	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Ч	6	13	20	27	
П	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Н	2	9	16	23	30

Август

П	7	14	21	28	
У	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Ч	3	10	17	24	31
П	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Н	6	13	20	27	

Септембар

П	4	11	18	25	
У	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Ч	7	14	21	28	
П	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Н	3	10	17	24	

Октобар

П	2	9	16	23	30
У	3	10	17	24	31
С	4	11	18	25	
Ч	5	12	19	26	
П	6	13	20	27	
С	7	14	21	28	
Н	1	8	15	22	29

Новембар

П	6	13	20	27	
У	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Ч	2	9	16	23	30
П	3	10	17	24	
С	4	11	18	25	
Н	5	12	19	26	

Децембар

П	4	11	18	25	
У	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Ч	7	14	21	28	
П	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Н	3	10	17	24	31

Свим читаоцима Српских народних новина
желимо срећан Божић и Нову годину!

МАТИЦА НА ДЛАНУ

Косово у румунском трансу

У једном од прошлих бројева узгред смо поменули да и шеф румунске државе Трајан Басеску има свој план о решењу „косовског питања”. Прилика је да овај пут кажемо о чему се заправо ради јер се Басеску већ трећи пут за редом изричито изјашњава против давања независности јужној српској покрајини. Први пут у Паризу у разговору са председником Жаком Шираком, други пут током посете председника СЦГ Светозара Маровића Букурешту, а трећи након сусрета са молдавским председником Владимиром Ворониним.

Румуни кажу да имају две државе – Румунију и Републику Молдавију. Зато са интересовањем прате све што се дешава са њиховом „источном земљом”, преко реке Прут.

Молдавски лидер је у Букурешту заједно са својим домаћином, изразио „крајње незадовољство” због тога што на недавном самиту ОЕБС-а у Љубљани, није усвојена никаква одлука о „транснистријском питању”. Самит је „пропао” јер су Руси избегли да повуку своје војнике из Придњестровља, иако су се на то обавезали још 1999. Транснистрија, тј. Задњестровље или Придњестровље (име зависи од тога са које се стране света гледа), јесте уски појас молдавске територије, дуж леве обале реке Дњестар, која се издвојила од Кишињева и са своје стране прогласила независност. Настала је веома спорна сецесионистичка Придњестровска Молдавска Република, са престоницом у граду Тираспо-

љу, чији лидери настоје да се и правно призна њихово отцепљење. Букурешт је дубоко заинтересован да Транснистрија остане под влашћу Кишињева, макар се њој дала широка аутономија. Стање око Транснистрије даје одговор на питање зашто званични Букурешт ових дана тако упорно предлаже да се питање Космета решава сходно „плану Басеску”. Тај се план своди на следеће. Званични Букурешт подржава идеју „широке аутономије за Косово у оквиру граница Србије”. Према њему, реч је о „унутрашњој аутономији са правом на сопствену монету и снаге реда”. Што се тиче спољне политике и војне безбедности – оне ће спадати у надлежност Београда. Управу „аутономне покрајине” обезбеђиваће међународни мандатар, коме-сар ОУН или ЕУ, који ће Космет заступати у међународним институцијама.

Званични Букурешт жели да спречи да Транснистрија и Космет постану независне државе, већ само да добију широку аутономију и да остану у саставу Молдавије, односно Србије.

У формуле, које одражавају ставове Букурешта о немењању граница, познаваоци румунских прилика увек уносе и „мађарски фактор”, јер је позната тенденција трансилванских Мађара да се отцепе од Румуније, тј. да дође до ревизије њених граница, успостављених Тријанонским мировним уговором из 1920. на штету Будимпеште.

Најновији румунски спољнополитички тезиси показују да нису у праву они који тврде да давање независности Космету неће, наводно, изазвати домино ефекат. Европа, и не само она, добро зна за зоне са сецесионистичким жариштима која само чекају да ветар мало распири ватру која тиња.

ТЕКУЋА

ТРАКА

Пресуде за „Овчару”

Мирољуб Вујовић, Станко Вујановић, Иван Атанасијевић, Милан Ланчужанин, Предраг Милојевић, Ђорђе Шошић, Мирослав Ђанковић и Предраг Драговић осуђени су пред Већем за ратне злочине Окружног суда у Београду на максималне казне од по 20 година затвора, због убиства 192 хрватска ратна заробљеника на пољопривредном добру „Овчара”, код Вуковара. Јовица Перић, Вујо Златар и Милан Војиновић осуђени су на по 15, Предраг Маџарац на 12, Нада Калаба на девет, док је Горану Мугоши изречена петогодишња робија. Марко Љубоја и Слободан Катић ослобођени су оптужбе и пуштени из притвора.

И даље без виза са Хрватском

Председник Србије и Црне Горе Светозар Маровић боравио је у радној посети Загребу, где је дошао на позив председника Хрватске Стјепана Месића. Двојица председника састали су се у некадашњој Титовој вили, а садашњем Уреду председника РХ, на Пантовчаку, где су разговарали о ситуацији у региону, прикључењу Европској унији и неким актуелним међународним питањима. Два председника су се сложила да „нема ама баш ниједног разлога да режим прелаза границе без виза не буде настављен и у наредној години”.

Препорука за референдум

Венецијанска комисија је на свом заседању усвојила дефинитивне препоруке о стандардима неопходним за спровођење референдума у Црној Гори. Комисија је мишљења да би главне политичке снаге у Црној Гори требало да преговарају и да се договоре о гласачкој већини потребној за валидност референдума о независности. Што се тиче држављана Црне Горе који живе у Србији они не треба да имају право гласа на референдуму, јер би измене црногорског закона о референдуму у овом тренутку могле да „подрију његов легитимитет”.

Афера прислушкивања у САД

Неколико месеци након напада 11. септембра 2001. председник Буш тајно је овластио Агенцију за националну безбедност да прислушкује Американце и друге у САД у потрази за доказима о терористичким активностима, без судских одобрених налога који су иначе неопходни у домаћој шпијунажи, изјавили су владини званичници. Под окриљем председничког наређења обавештајне службе су прислушкивале међународне разговоре и прегледале међународне поруке стотина, можда и хиљада особа у САД без налога, кажу званичници. То је значајна промена у америчкој пракси за прикупљање обавештајних података, поготову за Агенцију за националну безбедност, чија је мисија да шпијунира комуникације ван земље.

Македонија кандидат за ЕУ

Вест да су лидери земаља Европске уније одлучили да Македонији доделе статус званичног кандидата за чланство у ЕУ у овој бившој југословенској републици примљена је с одушевљењем. Док председник и премијер Македоније сматрају да одлука представља признање демократског капацитета земље, те да ће омогућити већа страна улагања, грађани, према анкетама које емитују македонски медији, кажу да су задовољни одлуком из Брисела, али и забринути због економског стања у земљи.

ОКО

КУЋЕ

Парламентарни избори у Ираку протекли релативно мирно

Гласало више од 11 милиона бирача

Ирачке власти евидентирале су крајем прошле недеље милионе гласачких листића са избора за нови парламент, који су углавном протекли мирно. Више од 11 милиона од укупно 15 милиона бирача са правом гласа изашло је на изборе. Званичници су саопштили да ће проћи најмање две недеље до објављивања коначних резултата, али се очекује да изборна комисија пре тога објави бар прелиминарне резултате.

Према једногласном мишљењу експерата, постоје добре шансе да су гласачки листићи шиита добро прошли у јужним областима Ирака, где је иначе, ова религиозна група доминантна. Излазност у провинцијама као што је Наџаф била је 80 одсто. Шиити чине 60 одсто популације од укупно 27 милиона, у односу на 20 одсто сунитске популације.

У Мосулу, граду у провинцији Ниневех, у којој доминирају сунити, представник шиитске Уједињене ирачке алијансе Хамед Шабаки изјавио је да његова владајућа партија на четвртном месту у том региону иза сунитске коалиције, Курда и секуларних шиита бившег премијера Ијада Алавија. Међутим, гласачке кутије са гласовима многих сунита су просто нестале у неким местима.

Отпор не јењава

„То што се десило прекјуче у сунитским областима у Ираку не значи да је отпор постао слабији”, изјавио је Мухамед Абделкарим (42), наставник из Рамадија, упоришта побуњеника западно од Багдада. „Отпор неће умрети све до повлачења окупационих снага из земље”. Противљење америчком војном присуству је жестоко међу сунитским Арапима, мањинској групи која је имала привилеговану позицију у време Садама Хусеина у односу на многе друге ирачке религиозне и етничке заједнице. Док су сунити пркосили, шиити и Курди се очигледно набају да ће нова влада бити успешнија у успостављању безбедности од одлазеће.

Велика излазност сунита, главних ослонаца побуњеника, подстакла је америчке наде да би избори могли да створе отворену владу способну да обузда свакодневне самоубилачке нападе и друго насиље које је разорило земљу од пада режима Садама Хусеина. Тешка времена су међутим, пред свим грађанима Ирака. Коалиција религиозних шиитских партија која је доминантна у садашњој влади изразила је очекивање да ће освојити велики део од укупно 275 посланичких места али је сасвим сигурно неопходно стварање коалиције са ривалским партијама, како би се формирала нова влада, а то неће бити нимало лак процес.

Амерички председник Џорџ Буш назвао је изборе „великим кораком у правцу постизања наших циљева”. Ирачки лидери изразили су олакшање јер су избори протекли релативно мирно.

Сунити помињу изборну крађу

У Фалуџи, бившем бастиону сунитских побуњеника коју су америчке снаге запоселе у новембру 2004, 11 од укупно 35 бирачких места није ни добило гласачке кутије, изјавио је градоначелник Дари ал Арсан. Он је рекао да неки бирачи сматрају да је то „учињено намерно”. Портпарол изборне комисије Фарид Ајар изјавио је да је званично било отворено 167 од планираних 207 изборних центара у провинцији Анбар због страха по безбедност. У провинцији Анбар налазе се градови Рамади и Фалуџа.

ЕКО

НОМИЈА

Усвојен буџет Европске уније
за период 2007-2013

862,4 милијарде евра

У ноћи између прошлог петка и суботе постигнут договор 25 шефова држава чланица Европске уније о буџету Уније за период 2007-2013. После непрекидних, од прошлог четвртка, што билатералних, што по кружоцима, што скупних састанака шефова држава победио је разум; постигнут је компромис јер је улог – блокада рада Уније – био сувише велики.

Британија, суочена са 24 државе, предвођене Француском, највећим корисником средстава из Плана за пољопривреду и Шпанијом, највећим нето корисником буџета, напослетку је прихватила компромисно решење чији је иницијатор била Ангела Меркел. Усвојени буџет за период од седам година, 2007-2013, износи 862,4 милијарде евра. Британија је прво предлагала 846,7, да би у четвртак, првог дана самита у

157 милијарди евра за „нове“

Европска комисија, Европски парламент и већина чланица ЕУ сматрају да без довољно новца за финансирање реструктурирације нових чланица Европска унија не може добро да функционише, утолико пре што је због неуспешања устава ЕУ доведено у питање и деловање институција Уније, а пре свега механизам ефикасног одлучивања. За десет нових чланица од 1. маја 2004, предвиђено је 157 милијарди, највише за Пољску. Поред тога новим чланицама су ублажени услови коришћења средстава, а смањено је и њихово сопствено учешће у тим пројектима са 20 на 15 одсто.

Ферхојген говори о кризи ЕУ

Европску унију и даље потреса криза упркос споразуму који је постигнут око буџета ЕУ за период 2007-2013, оценио је потпредседник Европске комисије Гунтер Ферхојген. Он је за немачки лист Билд ам зонтаг рекао да је неопходно доћи до заједничког става о бројним кључним питањима, међу којима је и обим проширења. Ферхојген, који је и европски комесар за индустрију, рекао је да ће Аустрија, која од почетка наредне године председава Унији, морати да пронађе одговоре на више важних питања, пре свега „са колико нових чланица ЕУ може да се избори“.

Бриселу прихватила повећање на 849,3 мада је одбијени предлог Луксембурга у јуну био 871,5, а предлог Комисије ЕУ чак 994 милијарде.

Усвојен буџет представља 1,06 одсто укупног националног производа садашњих 25 чланица и Румуније и Бугарске, које улазе у Унију 1. јануара 2007. Британија је прихватила да „повраћај“ у њену касу из буџета Уније, јер практично не користи средства за субвенционирање своје пољопривреде, буде значајно, за 20 одсто, смањен. Укупни „повраћај“, који је требало да износи за период од седам година између 50 и 55 милијарди евра биће умањен за 10,5 милијарди.

Француска је пристала да се до 2008. детаљно преиспита политика субвенционирања пољопривреде што, бар теоријски, оставља могућност да буџет претрпи измене пре 2013. Поред тога, Француска ће сачекати са смањењем свог ПДВ са 14,5 на 5,5 одсто у ресторанима. Највећи део буџета, 301 милијарду евра, предвиђен је за субвенционирање пољопривреде 25 држава чланица, као и за Румунију и Бугарску, које треба да се придруже ЕУ када овај буџет ступи на снагу.

КРИВО

ОГЛЕДАЛО

Чим му је забрањено да ће ићи на информативни разговор због трговине посланицима у парламенту, Карић је одмах почео да „кукуриче“ како му је живот угрожен. Сигуран сам да Карић не може никад да има упалу мозга или моздани удар. Њега једино може да убије жица од гитаре.

Милорад Мирчић,
Српска радикална странка (СРС)

Ако држава реши да те убије, можеш да бежиш и на крај света, неће ти помоћи.

Славко Ђурувија,
покојни београдски новинар чије убиство (од стране тајних служби) још није званично расветљено

Ако су најодговорнији људи у Србији необавештени, обавештавам их да егзекутори Србије седе поред њих. Зато је боље да распустиш изборе, а не да буду нараван за владање полицијском тортуром, прогоном и застрашивањем политичких неистомисљеника.

Богољуб Карић,
Покрет снага Србије (ПСС)

Богољуб Карић је главни носилац албанског лобија у Србији.

Милан Ивановић,
председник Српског националног већа (СНВ)

Тражимо од Владе Србије да испита прљави посао продаје Мобтела на Косову, који је Карић договорио са Екремом Луком, главним финансијером ОВК.

Момир Касаловић,
председник Извршног одбора СНВ-а

За Србе било боље када би било више људи као што је Богољуб Карић.

Азем Власи,
бивши комунистички функционер са Космета

УГАО ЗА

СМЕХ

Петар Лазућ

На зубатом сунцу

Било је то у некој земљи сељака. Увозили су пшеницу и кукуруз.

◆

Америка и Енглеска биће земља пролетерска! А где ћемо се тада задуживати?

◆

Ко једном на полицији пропева, целог живота излази на бис.

◆

Није нас оставио у безнадежном положају. Отишао је заувек.

◆

Он је син народа. Један отац то не би могао да постигне.

◆

Скраћени за главу су по мери система.

◆

Живимо у напредном друштву. Боље нисмо ни заслужили.

◆

Да би револуција и даље текла, потребно је ангажовати свежу крв.

◆

Ко каже да је ово странпутица, тај појма нема шта је ћорсокак.

◆

Одгајили смо толико слепаца а ниједан да буде Хомер.

◆

Од љубави се не живи. Изузетак је љубав према домовини.

◆

Ми не можемо да изгубимо. Са обе стране фронта налазе се наши људи.

СРПСКА

ПОШТА

Извините, изврнуо сам се

Доживотни заменик Војислава Шешеља, у народу познат као Тома Гробар, презименом Николић, изјавио је како парламент није штала него светиња. Да је штала, да мало проширимо глупошћу ограничену радикалију, онда би посланици били стока, или у најбољем случају литицанери, али није. Српска је скупштина за подвојводу Николића светиња, што значи да су посланици светитељи, или бар свештеници, а има и свештеница. Није ваљда мислио озбиљно?

Наравно да није мислио озбиљно. Тома Гробар само не пази шта прича. Његов духовни отац Војислав (Шешељ), такође није пазио шта прича, али је за разлику од свог политичког недоношчета знао шта хоће да каже. А, опет, ко зна? Променила су се времена. Можда би и сам председник српских радикала остао без речи у садашњим приликама. Јер, свашта су ови екстремни представници српског бића преживели у својој краткој историји, разне нападе, плаћења и омаловажавања, али се ономе што их је прошле недеље снашло нису надали. Примили су извињење усред парламента!

Како је до овог немилостиво догађаја дошло? Све је почело уобичајено и безазлено. Радикали нису баш ради раду, па вољу да се измотавају, забушавају, добацују, миширају, врећају и уопште узев опструирају рад Скупштине. Највише вољу да муче Млађана Динкића, министра финансија, мада вољу да киће и Вука Драшковића, министра дипломатије, и још многе, да сад

не набрајам, али што Динкија вољу да у'вате у машину, то је чудо једно. Тако је било и овај пут. Радикали министру финансија рекли да је „криминалац“, „лопов“, „лопужа“, „лажов“, „разбојник“ итд. Он је, пак, њима одговорио да неће да се осврће на „примедбе оних који су примитивни, који су барабе“ и закључио: „Са барабама и са примитивним људима ја се не свађам.“ Е, због тога српски парламент није радио два дана, а могао је да не ради уопште, јер су се радикали дубоко увредили и запретили да ће „свака врста расправе по предлогу министра финансија бити у потпуности обесмишљена“ све док се дотични не извини (и положи оно што је рекао). А пошто нема шансе да се Млађа извини Шешељевицима, нема ни седница и заседања – само хонорари.

Онда се, међутим, десило нешто нечувано. За говорницом српске Скупштине појавио се Милош Алигрудич, шеф посланичке групе ДСС-а, и у име владе Војислава Коштунице упутио речи извињења најкултурнијој и најбездобразнијој посланичкој банди у историји Србије.

Председник Српског покрета обнове и министар спољних послова Србије и Црне Горе Вук Драшковић, за којег је пре месец дана Тома Гробар рекао да је, цитирам, „говно“, и у овој ситуацији понео се некоректно и одбио да се прикључи својим коалиционим партнерима. Он је, наиме, изјавио да су радикали ти који дузују „извињење грађанима Србије и Црне Горе за све смрти, све избегличке колоне, за увлачење државе у рат са НАТО-ом, за несрећу нашег народа на Косову, за несрећу нашег народа у Хрватској и Босни и Херцеговини, а и за несрећу других који који су страдали заједно са нама“.

Пера Ластић

О измени мањинског закона

Ако треба да одредимо шта је протекле године у Мађарској обележило мањинску политику, то је несумњиво измена мањинског закона. Мађарски парламент је измену закона под бројем LXXVII из 1993. о правима националних и етничких мањина у Мађарској усвојио јуна 2005. а измена је ступила на снагу тек 26-ог новембра под бројем CXIV из 2005.г. и насловом «Закон о избору посланика мањинских самоуправа, као и о измени појединих закона о националним и етничким мањинама». Као што прилично компликован и рогобатан назив закона наводи, у овом случају се не ради само о измени мањинског закона (како то шири јавност мисли), већ и о доношењу комплетног новог закона о мањинским изборима, као и о измени читавог низа других закона који су повезано са мањинским законом до сада регулисали мањинску правну тематику (Закон о локалним самоуправама, Закон о локалним изборима, Закон о изборној процедури итд).

Пут до измене

Када је 1993. усвојен оригинални текст мањинског закона са око 97%-ном већином гласова народних посланика у мађарском парламенту, политичке партије су биле задовољне својим учинком, док су представници мањина истицали да је ово само компромис политичких странака, а никако не оно чиме би се и саме мањине сагласиле. После парламентарних избора, 1994. је тадашњи Округли сто мањина постигао да се у закон унесу значајне измене и допуне. Те измене су омогућиле успешно одржавање првих мањинских избора и успешан почетак рада мањинских самоуправа. Ипак, и надаље су остали неостварени неки основни захтеви мањина: (1) није решено заступништво мањина у парламенту, (2) нису формулисана конкретна правна гаранција за финансирање рада мањинских самоуправа и њихових установа, (3) нису дата истинска аутономна овлашћења мањинским самоуправама, (4) нису формулисана могућности за кажњавање оних који крше мањинска права, (5) није обезбеђена независност и самосталност месних мањинских самоуправа у односу на локалне самоуправе. Међутим, већ у првом изборном циклусу рада мањинских самоуправа (1994/5-1998/9), влада је иницирала измену мањинског закона. Владина администрација на челу са државним секретаром задуженим за мањинска питања Чабом Табајдијем је покушала извести измене које би мањинске самоуправе претвориле у органе који функционишу по систему државних органа истовремено не решавајући ни један од захтева мањина. Овај покушај је доживео неуспех услед отпора великог дела представника мањина, међу њима и српске народности. Почетком следећег изборног циклуса мањинских самоуправа (1998/9-2002/2003) мађарски меди-

ји су у центар пажње јавности ставили један мањи број узурпација мањинских самоуправа од стране пре свега мађарских досељеника из суседних земаља и припадника ромске мањине, па су оснажена настојања за изменом мањинског закона. Иницијативу на пољу измене мањинског закона је преузео омбудсман за мањинска права Јене Калтенбах, који је прекорачивши свој уобичајен делокруг изашао пред јавност са својим предлогом комплетног новог мањинског закона. Ускоро формиран парламентарни ад хок одбор за измену мањинског закона под руководством Јаноша Харгитаија, посланика Фидеса (иначе такође немачког етничког порекла) је узео за основу свог рада управо нацрт омбудсмана. Одбор је у сарадњи са владом израдио потпуно нов систем мањинских избора и поднео га парламенту, међутим због истека мандата народне скупштине већ није разматран овај нацрт. При крају овог изборног циклуса (децембра 2002) је дошло и до једног другог веома важног догађаја који је имао далекосежне последице за мањинска изборна правила. Наиме, парламент је – позивајући се на обавезе које проистичу из уласка у Европску унију – изменио Устав. Једна од више измена се односила и на регулисање права гласа на локалним и мањинским изборима. Тако је из Устава брисана одредба која је прописивала да на мањинским изборима имају право гласа сви они који су бирачи на локалним изборима, што је отворило простор за даље акције у погледу суштинске измене правила мањинских избора. Ова измена Устава није прошла уобичајену процедуру прописану законом о законодавној процедури, па ни мањине нису биле консултоване, већ су у парламентарној етапи биле стављене нису могли бити на одговарајући начин изнети, нити су били уважени. Следећи мањински избори 2002/2003. су протекли у знаку кампање која је била спроведена у мађарској штампи и медијима у којој су агресивно истицани и преувеличавани спорадични примери узурпације мањинских самоуправа од старне припадника већинског народа и ромске мањине. У јавности је све одзвањало од спомињања «етнобизниса» под којим се чак спомињала као морално негативна појава професионално бављење мањинском политиком или културом од стране самих припадника мањина! Та медијска кампања је политички припремила терен да влада и већинска политичка елита у новом циклусу крене у одлучујућу акцију за измену мањинског закона по свом укусу. На руку су им ишле и персоналне измене које су се десиле приликом мањинских избора, пошто су на тим изборима из «игре» испали дотадашњи главни преговарачи и експерти мањина. Иницијативу је поново предузео омбудсман за мањинска права Јене Калтенбах, који је изашао са предлогом да се за мањинске изборе формира посебна листа бирача на којој могу бити само припадници мањина. За

полазиште владиног става је узет нацрт израђен у претходном циклусу од стране парламентарног ад хок одбора и то је допуњено новим правилима везаним за формирање посебног бирачког списка за сваку мањину. Улога владиног Мањинског уреда је била да координише рад и да формално придобије представнике земаљских мањинских самоуправа за нову концепцију. Због тога су спроведене маја-јуна 2003. консултације са председницима земаљских самоуправа, које међутим нису завршене утврђеним обостраним договором, него су само размотрене разне варијанте измена, укључујући и увођење посебних бирачких спискова. На крају, у касну јесен 2003. је поднет парламенту предлог измене мањинског закона и предлог закона о мањинским изборима. Представници Мањинског уреда и сам омбудсман су на скупштинским седницама многих мањина директно лобирали да та представничка тела мањина на државном нивоу подрже владин предлог. То је довело до тога да су скупштине често пута доносиле одлуке иза којих нису стајали «обични људи», локални активисти, пре свега у погледу подршке посебном мањинском бирачком списку. У оцени ситуације мањине су се поделиле у две групе: земаљске самоуправе многобројнијих мањина на челу са Немцима су мање-више подржале владин предлог, док је седам од 13 мањина, углавном малобројнијих, изразило своје неслагање пре свега због посебног бирачког списка и задужило писца ових редова заједно са бившим председником грчке земаљске самоуправе Јоргосом Дзиндзисом да израде критичку анализу владиног предлога, што је и било довршено до пролећа 2004. у студији од стотинак страна. Стручњаци су «седморици» понудили и даље своје услуге да – укључујући у посао и неке друге правне експерте – израде заједничке алтернативне предлоге «седморице» за најважније тачке измене мањинског закона, међутим тај посао никада није наручен и урађен, па ни мањине нису могле доћи у преговарачку позицију према влади и парламенту у погледу измене мањинског закона. У тој ситуацији су неки више очекивали да ће у међувремену настала пат-позиција у парламенту сама довести до пропасти владиног предлога за измену мањинског закона. Наиме, опозициона парламентарна странка Фидес видевиши критички став «седморице», није подржала владин предлог, а пошто се радило о закону чије усвајање захтева двотрећинску већину, без гласова опозиције није могао проћи владин предлог. Међутим, ситуација се променила са доласком нове владе премијера Ђурчања у јесен 2004. која је новим еланом приступила решавању овог проблема. Мањински уред и уопште мањинска проблематика су пребачени из Уреда премијера у новоформирано Министарство за омладину, породицу, социјална питања и питања равноправности где је задужење у овој области добио државни секретар Атила Мештер-

Пера Ластић

хази. Он је у пролеће 2005. постигао договор са надлежним представником Фидеса, председником спољнополитичког одбора парламента Жолтом Неметом да се у овом парламентарном циклусу мора спровести измена мањинског закона и да у том погледу треба наћи компромис. Фидес је проценио да ће добити следеће парламентарне изборе и уколико се сада не донесе измена закона, онда ће тај непријатан и неизвесан задатак остати њима да их они спроведу после избора. Такође се у датом моменту јавила политичка потреба да опозиција покаже више спремности на компромисе са владом, па је то могло бити учињено најјефтиније на терет недовољно одлучних мањина. За израду тог компромиса опозиције и владе они су добили одрешене руке, пошто «седморица» нису наступила на претходној консултацији са Фидесом са јасним заједничким ставом и алтернативним предлозима, а да ствар у том погледу буде сигурна, преговарачке стране владе и Фидеса су се договориле да ће водити тајне преговоре са потпуним искључењем мањина које на тај начин не би могле «сметати» њиховом раду. Са стране владе главни преговарач је био Мањински уред са представницима појединих ресора, а од стране Фидеса преговарали су бивши председници Мањинског уреда претходне владе Јанош Батори и Тошо Дончев. Поред неких захтева Фидеса, Мањински уред је у последњем моменту убацио и неке додатне измене у корист руководства земаљских мањинских самоуправа не би ли и на тај начин смањили евентуални отпор мањинских представничких тела. Резултати преговора су били саопштени мањинама и исти дан усвојени на седници Одбора за људска права, мањине и верска питања мађарског парламента. Током јуна народна скупштина је усвојила закон број CXIV о избору посланика у мањинским самоуправама, као и о измени неких закона о националним и етничким мањинама. Овако на брзу руку скрпљен правни компромис је од стране дугогодишњих експерата оцењен као гори по мањине од свих ранијих варијанти, међутим једино је српска земаљска самоуправа изразила неслагање са законом, мада је и она то урадила са закашњењем, па њен став није могао имати практичног ефекта. Од великог броја уставно дискутабилних одредаба овог

закон председник републике Ференц Мадл је уочио онај који је највише стрчао. Једна одредба изгласаног закона је предвиђала да члан представничког тела месне мањинске самоуправе који је на изборима добио највише гласова, аутоматски добије мандат и у представничком телу локалне самоуправе. Због тога председник није потписао изгласани закон, већ га је проследио Уставном суду на проверу уставности. Уставни суд је утврдио неуставност ове одредбе, коју је парламент накнадно брисао и поново изгласао закон, који је овако већ ступио на снагу 26-ог новембра.

Опште карактеристике

Ако бисмо желели окарактерисати суштину измена спроведених у законима који се тичу права националних и етничких мањина у Мађарској, онда бисмо могли навести следеће:

- Детаљно прецизирање начина рада мањинских самоуправа, гомилање техничких, процедуралних правила
  - Детаљнији опис преузимања и финансирања мањинских установа
  - Одузимање неких стечених права мањина у Мађарској
  - Ограничавање и отежавање коришћења мањинских права
  - Стављање рада мањинских самоуправа под потпуну контролу већинских (државних) органа, подржавање мањинских самоуправа које су монополни заступници интереса и права мањина
  - Централизација унутар мањинских заједница у корист земаљских мањинских самоуправа.
- Од суштинских, основних захтева мањина ни један није уважен (заступништво у парламенту, веће финансијске гаранције, већа самосталност, кажњавање кршења мањинских права, прулларизам и већа слобода унутар мањинских заједница пре свега у култури, медијима и науци, јачање тзв. цивилне сфере).

Нова изборна правила

Изборна правила за изборе мањинских самоуправа су у потпуности измењена и то тако да саме мањине нису тражиле те измене, нити је законодавац тражио сагласност мањина за то, па се ова правила недвојбено могу сматрати октроисаним што је у потпуној супротности са демократском европском праксом.

Као прво, из мањинских избора су искључени страни држављани (дате народности) усељени у Мађарску док су ове особе задржале своје бирачко право за локалне (већинске) самоуправе. Ова измена значи одузимање стечених права и дискриминацију, а највише погађа малобројније мањине код којих је највећи постотак досељених у укупној популацији. У ову групу мањина спадају и Срби.

Као друго, *уводи се посебан бирачки списак за сваку мањину за учешће на мањинским изборима*. Бирачко право на мањинским изборима од мађарских држављана ће стећи само они који ће попунити, потписати и вратити бележнику мађарски формулар са личним подацима и изјавом о припадности датој мањини. Назив формулара је «Молба за пријем на мањински бирачки списак». Наиме, бележник ће током месеца маја 2006. путем писма упутити свим бирачима мађарским држављанима тај формулар. Пис-

мена изјава бирача ће се третирати поверљиво, а бележник ће морати да прихвати сваку изјаву, уколико формулар буде без грешке попуњен, значи неће имати право да проверава национални идентитет бирача. То је сасвим исправно с обзиром на слободу изражавања и декларисања идентитета, односно на слободу појединца да се слободно национално или етнички определи. Међутим ова одредба истовремено широм отвара врата евентуалним узурпаторима, односно слободном уласку припадника већине на мањинске бирачке спискове без икаквих последица. *Бирачки списак ће бити поверљив*, чак и за мањинске организације које буду истицале кандидате, а приступ списку под одређеним условима имаће само чланови изборних органа и сам бирач у погледу сопствених података. Ова наизглед за мањине повољна одредба свакако отвара питање фер избора, наиме доступност и контрола бирачких спискова је један од услова за изборавање изборних малверзација. Такође пада у очи да бирач не добија никакву потврду о предатој изјави, па није ни у могућности да докаже у случају спора (изостанка са бирачког списка) да је поднео молбу за пријем на мањински бирачки списак. Могућност жалбе због одбијања пријаве је иначе предвиђена. По завршетку избора (истека рока изборних жалби) списак ће бити уништен. Ова одредба има за последицу и то да ће свака особа која ће желети и на следећим мањинским изборима (за четири године) да учествује, морати да понови процедуру молбе за пријем на листу мањинских бирача.

Уколико се до јула 2006. сакупи најмање 30 имена на бирачком списку одређене мањине у насељу, онда ће се у датом насељу расписати избори за месну самоуправу дате мањине. Како би се избори могли стварно одржати потребно ће бити истаћи најмање пет кандидата за чланове представничког тела месне мањинске самоуправе. (Значи у мањим насељима где је до сада било довољно три члана, од сада ће мањинска самоуправа морати имати најмање пет чланова. Знамо колико је тешко наћи довољан број одважних и активних особа за рад у месним мањинским самоуправама.) Кандидати могу постати само оне особе које се налазе на посебним – иначе поверљивим – мањинским бирачким списковима у датом или неком другом насељу (макар се тамо не одржавали избори). Они ће поред тога морати на мађарском језику изјавити писмено да «познају» језик и културу дате мањине. Очигледно је да формулација изјаве не значи никакве препреке за евентуалне узурпаторе да се кандидују за мањинске посланике. *Кандидате ће моћи истаћи искључиво мањинске организације* регистроване овај пут пре 26. новембра 2005. (иначе, од наредних избора најмање три године пре одржавања избора) као мањинске организације чији циљ је заступање дате мањине. Значи, неће бити сакупљања листића за подршку кандидата и неће бити тзв. независних кандидата («кандидата групе грађана»). Очигледно је да ова одредба представља највећи филтар за учешће на мањинским изборима и главну препреку за јаву узурпатора. Међутим, да ствар

буде безнадежна, треба истаћи да су разне интересне групе које су до сада узурпирале мањинске самоуправе већ од раније често пута имале своје организације. Уколико их не би имале у довољном броју приликом ових избора, организације узурпатора ће се моћи формирати после ових избора и појавити на следећима, за четири године.

Поред ове врло битне треће измене, која се тиче кандидовања посланика за мањинске изборе, треба истаћи и четврту измену, а то је да ће се гласање за мањинске самоуправе одржавати *на посебним биралиштима*, мада на дан *самих локалних избора*, октобра 2006. Гласање ће и даље бити по систему мале листе, значи, првих пет кандидата по броју гласова добијају мандат. Бирачи гласају за поједине кандидате, највише за петоро њих. Уколико нема пет кандидата који су добили барем један глас (значи ако од нпр. укупно пет кандидата један уопште не добије гласове), избори ће бити неуспешни и неће се формирати мањинска самоуправа у датом насељу.

Посебно треба истаћи да се новим законом *укида цензус успешности избора*, наиме према новим правилима биће довољно да барем један бирач исправно гласа на кандидате за мањинске самоуправе, па да мањинска самоуправа буде изабрана. Од најмање 30 регистрованих мањинских бирача у месту довољно ће бити да најмање један изађе на изборе и регуларно гласа.

Новим законом је такође предвиђен и *избор жупанијских мањинских самоуправа* које ће се бирати посредно, а паралелно са изборима за скупштину земаљске самоуправе (исти дан) у *марту 2007. године*. Избори за жупанијску самоуправу дате мањине ће се моћи одржати *уколико ће у жупанији постојати најмање 10 месних мањинских самоуправа дате мањине*. У случају Срба у Мађарској за то ће шансу имати само Пештанска жупанија. Представничко тело жупанијске мањинске самоуправе ће бројати *девет чланова*. Чланови ће се бирати *пропорционално*, путем *листа* које ће истицати мањинске организације учеснице у изборима на локалном нивоу. Израчунавање мандата на основу броја гласова ће се вршити по Донтовом методу што подразумева расподелу девет мандата међу организацијама које су истакле своје листе, према броју гласова које су поједине листе добиле. Листе ће моћи истицати организације које буду имале довољан број кандидата на изборима у појединим насељима у жупанији. Моћи ће се истицати и удružене листе и скопчане (повезане) листе потпуно идентично као у случају партијских избора. Сходно томе на гласачком листићу ће се налазити листе организација а гласаће се не наимена на листама, него на листе. Право гласа ће имати само чланови представничких тела месних мањинских самоуправа (електори). Значи, *укинуће се директан избор електора у оним местима у којима се неће формирати мањинска самоуправа*.

Тakoђе представља корениту измену да ће се *будимпештанска мањинска самоуправа третирати потпуно идентично са жупанијским*. То значи да се *укида право на директан избор будимпештанске самоуправе* и неће се моћи формирати главноградска мањинска самоуправа уколико се *најмање у 10 кварта* не

изабере месна мањинска самоуправа. Ова одредба је свакако дискриминативна, јер у случају жупанија је довољно да мање од 10% насеља у жупанији има мањинску самоуправу дате мањине, а у главном граду се очекује скоро 50%-но овакво учешће (10 од укупно 23 кварта). Поред тога, ови прописи потпуно остављају ван видокруга чињеницу да Будимпешта није регионална (жупанијска) самоуправа, него (сложена) локална самоуправа једног насеља, па не би смео бити услов за формирање будимпештанске самоуправе избор кварталовских мањинских самоуправа.

На крају наведимо да се *број чланова скупштине земаљске самоуправе* одређује законом у зависности од броја постојећих месних мањинских самоуправа чиме се одузима досадашње право скупа електора да у складу са политичком аутономијом мањине самостално одлучује о величини скупштине у оквирума од 13 и 53 члана. *Чланови скупштине ће се такође бирати по систему «партијских листа» мањинских друштвених организација пропорционално*, као у случају жупанија, *марту 2007, без окупљања електора*. Наиме, електори ће гласати истодобно у својим местима, вероватно у месном градоначелничком уреду или месној школи, дому културе и на скупштинску земаљску самоуправу и на жупанијску мањинску самоуправу.

Свему овоме треба додати да су изменом мањинског закона брисане мањинске самоуправе насеља и *одузето право мањина на олакшан улазак у представничко тело локалне самоуправе*.

Увођење тотално новог изборног система влада је образложила намером да се избегну узурпације. Међутим на основу ових правних прописа можемо проценити да су могућа два сценарија – оба неповољна по мањине. Према првом ће мањине бити «поштене», као и припадници већине, па ће на изборима учествовати искључиво припадници мањине, и то само они активнији и «храбрији», те ће се број месних мањинских самоуправа знатно смањити, као и број бирача чиме ће њихов политички значај и њихово финансирање бити знатно умањени. Према другом ће се поново појавити узурпатори, односно саме ће мањине ради надувавања статистике и у нади да ће тако сачувати досадашњу финансијску потпору укључивати припаднике већине на мањинске бирачке спискове чиме ће се мањинске заједнице још више расплинути, «разводнити» него до сада. Највише ће бити погођене малобројне, компактне и свесне мањине, као што је српска.

Имајући све то у виду, скупштина земаљске самоуправе је изгласала да се поднесе жалба Уставном суду против посебних бирачких спискова позивајући се да овај систем у великој мери онемогућава управо припаднике мањина да се користе својим правом да учествују у формирању мањинских самоуправа. Да ли је ово само «после кише јапунце» или алиби делатност, показаће време. Уставни суд може да стави у фијоку жалбе које ће пристићи на измену мањинског закона, па да причека са разматрањем жалби док не прођу мањински избори. То би свакако умањило углед Уставног суда и мађарске мањинске политике.

(*наставиће се*)

Китњасте, рокајски торањ будимске српске катедрале светог Димитрија Солунског засијао је на летњем јутарњем сунцу. Мирис тамјана разлио се по порти окруженој младим багремима који су замирисали и украсили видовданску литургију. У женској цркви стајале су даме обучене по најновијој бечкој моди. Богатије и смелије, пратиле су чак и савремене токове у Паризу. Младе девојке су љубопитљиво посматрале мушку цркву и хватале погледе младића који су одважно стајали и слушали хорско појање. Понеки су из свег гласа, просто такмичући се, узели учешћа у појању појединих молитава и тропара. Старије даме су отмено посматрале све окупљене, спремне да ухвате и најмању ситницу или грешку у облачењу или понашању. Биле су немилосрдне цепидлаке. Њихови уважени мужеве достојанствено су пратили литургију и нису обрнављали пажњу на свет око себе. Замишљено су стајали уроњени у своје тајне, а њих никоме нису откривали.

Жива Радосав је тога дана закаснио на литургију. Испред цркве окупљала се мања група људи који су комотно дували дим цигаре. Чекали су повољан моменат. Нису журили да учествују у молитви. Одмах поред улаза у порту стајали су тамбураши, чувени Цигани из Мохача. Тихо су разговарали и проверавали инструменте. Потом су, једва чујно, засвирали и запевали:

*„Слава, слава, слава Србину!
Оро кликће са висине,
глас се чује из дубине,
ни бриге те, сиви тићу,
ми смо с тобом,
Светозаре Милетићу...”*

Помало збуњен, Радосав им је кроз зубе добацио неки поздрав и ушао у храм. Хор је већ појао „Иже херувимј”. Владика Зубковић је достојанствено служио службу и дуго говорио о Видовдану, о косовским јунацима и о великомученику цару Лазару. Жива се прекрстио и разгледао по цркви. Познато лице пријатеља није примећивао. Чудило га је сазнање да Кашанина нема. У себи је већ смишљао разновразне могућности његовог одсуства. По свему судећи, разлог је требао бити нека случајна и лагана љубавна авантура. Можда мамурлук. Вртоглавица или поспаност. Али све то није било типично за Ранка. Једино није искључило прву могућност. Док је прота Недељковић завршавао литургију, Жива се малко насмешио. Пред собом је већ видео зајамурено лице задиханог Кашанина који му ватрено описује чари љубавне авантуре са неком Мишиком или Корнелијом.

Није стао у ред по нафоре. Гуркајући се изашао је из цркве. Напољу га је затекла јунска жега и тихи ветрић који је допирао са будимских брда. Понеки закаснили цват багрема замирисао је таквом жестином као да жели да се надмеће са свим летњим мирисима башта и паркова краљевског града. На његово велико разочарење, мохачки свирци су изненада ишчезли. Уместо њих, појавише се мрки полицајци под шиљастим шлемовима. Видно узбуђени, говорили су убрзано, нашироко млатарājuћи рукама. Одмах иза тамних униформи, приметио је плаву косу Ранка Кашанина. Сав пребледео и задихан притрчао му је и пригушеним гласом шапнуо: „Агентат у Сарајеву!”

Цео град је просто премро. Вест о убиству престолонаследника Франца

Драгомир Дујмов

Воз савести

(делови романа о оптацији Батањаца)

Фердинанда заплуснула је сваки педаљ Будимпеште. Није било ниједног берберског салона, жутог трамваја, паром прекривене кухиње, задимљене канцеларије, снајдерске радње, претрпаног дућана, бучне кафе, топлот купатила, мрамором поплочане палате и бање, а да се није говорило о страшном и свирепом убиству. Редакције новина су подсећале на ускомешане пчелињаке, банкари су запрепашћено извршавали све могуће и потребне потезе, а берза је замало полудела. Војска је стављена у стање приправности. На улицама се појавила полиција на коњима са блештећим сабљама о појасу. Удвостручен је и број жандарма са одважним бајонетима на пушкама. Окићени тамним петловим перјем мрко су крстарили по улицама и трговима. Детективи су пажљиво слушали инструкције својих надлежних и кренули да претражују све сумњиве зграде и локале. Телефони су ужарено преносили новости. Вести су се шириле невиђеном брзином. Још истога дана ванредна издања објавила су појединости о подмуклом атентату у Сарајеву. Жртве револверашког напада беху аустријски престолонаследник Франц Фердинанд и његова супруга Софија. Улични продавци новина тога дана су продали троструки тираж новина и зарадили неупоредиво више него икада раније. Истоветна питања постављала су се безброј пута. Сви су били изненађени и затечени. Људи су тражили одговоре. Вапили су за треном мира који је још, до пре неки час, лено лебдео над Будимом и Пештом. Уместо изгубљене равнотеже и спокоја, по вароши се разбуктао огањ хистерии и неурозе. Мира више нигде није било.

А онда је изненада, као незауостављива међава, прохујало име атентатора – Гаврила Принципа. Младог Србина из Босне. Будимпештански Срби су се затворили у своје домове и нису излазили на улицу. Није се могло знати шта ће се десити. Ћутали су и ослушкивали сваки шушањ. Анализирани су сваки акценат, сваку поједину реч и сваки шум. Настало је доба ишчекивања. У потаји су се надали да се општи гнев неће сручити на свакога чије се име завршава на -ић, -ов, или -ски. Палили су кандила пред својим иконама и смиривали жене и децу. Веровали су да се лудило неће проширити и на њихов вољени град.

Ранко се вратио у редакцију. На његово велико запрепашћење, тога дана му је упућен читав низ веома шкакљивих питања. Међу приправницима, нашли су се неки, који су одавно били кивни на њега. Све је то произлазило из њихове љубоморе. Без икакве сумње, Ранко је био најталентованији од свих будућих новинара. Сада им се пружала прилика да му се свете. Осећао је да им се указала несвакидашња могућност да се коначно обрачунају са Кашанином, кога је чак и главни уредник више пута јавно похвалио. Нису се либили ни увреда на националној основи. Добрацивали су му изазовне опаске и злохуде речи.

Срећом, главни уредник је одмах сагледао ситуацију и истога момента пресекао сваку могућност ескалације вербалног двобоја. Ипак, Ранку је предложено да се врати кући и да неколико дана остане ван свих догађања у редакцији. То је Ранка дубоко вређало. Није имао разлога да се правда и да наводи чињенице о своме пореклу и о атентату у Сарајеву. Већина старијих новинара се држала по страни. Неки су га бранили, а било је и таквих који су узели свој шешир и једноставно напустили задимљену салу. Ранко је у себи осећао несвакидашњи очај. Но, речи главног уредника деловале су смирујуће. Послушао је старог публицисту. Несумњиво, тако је било најбоље. Није хтео да разочара добронамерног, сдобрадог господина Пала Тесара.

Жива тога дана није намеравао да отвори свој фотографски атеље. О великим верским празницима, уважавајући мајчину молбу, никада није радио. После литургије, кренуо је према „Централу”, али тамо није било никога од Срба. Кафана беше неубичајено празна. Деловала је чак мртва. Навратио је у свој фото-атеље. Прегледавао је разновразне фотографије и одједном му се учинило као да је цео његов досадашњи живот бесмислен. Како је мало потребно да се у човека усели прв страха, па да се никада више од њега не ослободи. Зачудило га је такво размишљање. Никада до сада није овако низо своје мисли. Одувек је био ведар и са несвакидашњом вером је кренуо у живот. Никада га није уздрмао нити опхрвао ни најмањи талас носталгије, меланхолије или депресије. У њему се јављала здрава животна снага плодних житних равница. Њу је прео из гена својих давних предака, који су грумен батањске масне црнице одвајкада носили у мишицама и души.

Превртрао је по фиокама и прегледавао своје уредно вођене и лепо послатане фотографије. У рукама му се нашла слика монарха Франца Јосифа како кроз прозор репрезентативног вагона поздравља окупљене. На полеђини је писао: „4. новембар 1912. долазак п. к. височанства у Будимпешту”. Затим је дохватио слику масовног штрајка и демонстрације: „Будимпешта, 23. мај 1912. четвртак”. Многи занимљиви пејзажи, обриси улица Пеште и Сентандреје пропадали су му кроз прсте. Нашао је ту и портрет свог мајстора, далеког рођака по мајци, од кога је научно занат. Баше то фотографски маестро, Божидар Путерић из Арада. Са извесном сетом, сећао се тог пријатног и несвакидашњег човека, који га је волео као рођеног сина. Присетио се његових прича са којима је пленио пажњу и разбуктавао децу машту. Највише му се допадао анегдота о најважнијем путешествију маистра Божидара Путерића. Било је то као у причи. Једног пролећног дана, маестро Божидар је са првеним коферчићем испод пазуха, из Арада кренуо у Пешту. Ту његову намеру ништа није могло да спречи. Закључао је свој чувени фотографски атеље и кључ ставио у дубоки ћеп.

Кренуо је са искреним одушевљењем. Пут је имао неубичајени повод. Стари удовец је жажео да се на неколико дана остане ван свих догађања свет уочених фотографија.

Путовао је првом класом. Посматрао је житородна поља, дивно се лепоти мајског дана и пушио мирисне, ванилом зачињене цигаре. Стигавши у Будимпешту, узео је такси. За трен ока нашао се испред зграде у којој га је чекао највећи животни доживљај. Ушао је у отмене просторије чувеног хотела „Ројал” и сео у зелену фотелу. Наручио је коњак боје старог злата и са невиђеним стрпљењем чекао почетак пројекције првих филмских покушаја браће Лумијер. Увек је потанко описивао тај незаборавни пут до престонице. Највише је волео да прича о детаљима приземља дивног здања хотела, где је пројектор пројектовао и где је по први пут приказан краткометражни филм о уласку воза на станицу. Био је то највећи доживљај старог маистра. Воз се, одиста, невиђеном брзином приближавао. Учинило му се као да ће се већ следећег момента наћи међу гледаоцима. Они, слабијих живаца, поскакали су са својих седишта и потрчали ка излазу. Старом удовцу из Арада, ни крајичак бркова се није померио. Уживао је у историјском моменту. Без икакве сумње, био је потпуно свестан чињенице да је постао један од ретких сведока зачећа нове врсте уметности. Жива је морао добро да упамти датум када је маестро Болдичар са отвореним устима одгледао прву пештанску пројекцију филма браће Лумијер. Било је то дана 10. маја 1896. године. Маестро Божидар је исечак из новина „Ехтер-теил” о том догађају дао уоквирити. Држао га је на најупечатљивијем месту у радњи, одмах покрај великог сата боје махагоонија. Часовник је наследио од свог покојног оца Благоја. На стаклу красописом беше урезан натпис: „Време протиче без оклевања и не зна за милост.” Сребрно клатно тачно је означавало сваку поједину секунду. Прецизна напрана весело је избјигала сваких четврт сата.

У том моменту огласио се и танани гласић Радосављевог сата. То га је вратило у јаву. Сетио се страшног убиства митроносног господара Лукијана Богдановића. Већ тада, у њему се појавила искрица немара која је истом брзином и ишчезла. Просто је и заборавио за њу. Овога дана се, међутим, у њему појавило неко ново осећање. Није то била утученост или нервоза. О томе, зацело, није могло бити речи. Изненада, из ништавила, изронила је потпуно непозната зебња. Она је надирала из неких мрачних, непојмљивих дубина. Појавио се страх. Изазван лепљивом наслагом таме несигурности и неизвесности.

Тишина која је захватила, увек живи атеље, појачавао је ужас од непредвиђене будућности. Инстинктивно је предосећао да ће се овога пута нешто страшно десити. Ни сам није успео одгонетнути мучне мисли, које су незауостављиво и беспопште надирале из непознатих мрачних одаја напаћене људске душе. И нису се дале зауставити. У себи је непрестано понављао: „Догодиће се нешто нечувано и непредвиђено.” (...)

Сутрадан је кренуо да отвори радњу. Град је био облепљен широким црном линијом уоквиреним сликама Франца Фердинанда. Људи

су ћутке седели по кафанама и читали омиљене новине. Град је наста-вио свој устаљени живот. Међутим, нешто је ипак недостајало. Није било оне уобичајене врвине. Преовла-дао је чудан, отежали мук. Радосава је изненадила ова непојмљива ти-шина која се надвила над Пешту. Није то био мир или спокоје, више је личило на подмукло затишје које наговештава коб, зло и пометњу. (...)

Ранко се вратио на посао и наста-вио да прикупља материјал за своју рубрику. Но, искрише мржње нису престале да клијају. Мало се задр-жавао у редакцији, тек онолико, колико је било неопходно. У свом послу и надаље је био прецизан. На време је предавао своје чланке који беху лепо осмишљени, добро урађе-ни и са укусом дотерани. Још је увек уживао благонаклоност главног уредника, белоградог Пала Тесара.

Захваљујући новинарском занату, био је добро информисан о дешава-њима у Монархији. Међу првима је сазнао за погром над Србима у Са-рајеву. Након атентата подивљала руља је наручила на све што се са три прста крсти. Страдало је мноштво продавница, школа и црква. Улице су прекрили делови разбијеног на-мештаја и уништене робе. Многи Срби су малтретирани и претучени. Говорило се и о силовању девојака, а десила су се чак и понека убиства. Беше то згодна прилика да се ком-шије свете и да убиру плод дугого-дишње зависти, љубоморе, увређе-ности и мржње. Тога дана су се по брзој Миљацки превртале и праћа-кале обешчашћене православне ико-не. Неке од њих преживеле су више-вековне турске зулуме, да би на Ви-довдан 1914. оскрнављене плутале по хитрим таласима хладне реке.

О свим овим новостима инфор-мисао је свега деценију људи. Први беше управник Текелијанума, чика Степа Поповић, а други његов при-јатељ – Жива Радосав. Чика Степа је дубоко уздахнуо и наго-вештавао тешке дане. Живу је све то дубоко потресло. Постао је изрази-то осетљив. Та његова осетљивост, на било који вид агресије, беше по-себно изражена. Она је произлазила још из ноћних мора раног детињ-ства. Агресивност оца дубоко се ув-режила у његову психу. Када би се Јефта Радосав пијан враћао кући, мајка је узимала поспано дете из кревета и бежала преко баште у ку-куруз или виноград. Време је брзо пролазило. Жива је растао као рт-ква. Са страхом у очима послушки-вао је сваку шкрипу капије и сваки познати лавез пса који је најављи-вао газда Јефту. Пијани отац је чес-то тукао Живину мајку. У детету се, испрва, јављао страх, који се време-ном преобразио у дубоку мржњу. Његова напашена душица вапила је за изгубљеном љубави оца. Деша-вало се да је Јефта, изненада, преки-нуо са пићем. Тих дана беше тих и спокојан. Били су то ретки, али не-заборавни тренуци одушка. Тада би се у Живи пробудила нада. Вапио је за очевом тешком руком са којом се радо рвао. Све се надао да ће, једно-га дана, све недаће нестати. Веровао је, дечје искрено, да ће се једном све то променити и да ће све страхоте ноћних мора заувек окопнети. Тих дана обожавао је оца, који је вазда миришао на дуван и колоњску воду. Међутим, то никада није дуго потра-јало. Разочарење је било грозно и неизмерно поражавајуће. Прези-

рао је очеву слабост и кивну нарав која је немилосрдно рушила све пред собом. Из дна душе мрзео је демона који је терао и гонио пијаног Јефту Радосава да све око себе зави-је у коротну несрећу и чемер.

Јефта Радосав је био син јединац богате батањске породице која је живела од земље. С колена на коле-но, наслеђивала се и увећавала плодна црница која је рађала обил-но и у најгорим сушним годинама. Имућни отац је решио да прекине традицију. Свога сина Јефту послао је у Карловце, на Богословију, са на-мером да се једног дана дичи са њиме. Сваке треће ноћи, сањао је како поносито стоји насред батањске цркве и ужива у лепоти служења ли-тургије свог изобразеног сина јед-инца, свршеног свештеника – јереја Јефте. Понекад, тачније, сваке седме ноћи, у његовом сну појављивао се огњени петао. Није веровао у сим-болику снова. Надао се да ће дожи-вети дан када ће владика његовог Јефту рукоположити и гласно, пред олтаром и окупљеним народом, ре-ћи: „Аксиос! Достојан!“ Надао се најбољем. Јефта је требао бити први *господин* у фамилији Радосав.

Када се на ноћном небу појављи-вао пун месец, отац је у сну видео се-бе како халаљиво једе крофне са пекмезом. Истовремено, сањао је и своје здраве зубе како му испадају из уста. Безуспешно их је купио по земљаном поду летње кухиње. Зуби су се непрестано измигољили и па-дали на, свежим песком посути, под. Отац злослутним сновима никада није придавао посебан значај. Веро-вао је у свој новац и у памет сина јед-инца.

Међутим, очеве наде ускоро су се потпуно изјаловиле. Узалуд је слао паре у далеке Сремске Карловце, Јефта их је гутао и трошио по кафана-ма и локалима сумњивог морала. Тако је Јефта после три године неус-пелог школовања заувек морао на-пустити Богословију. Вратио се у Батању где је живео од нерада. Отац је ускоро умро од срамоте и срчане капи, а Јефта је беспштедно тро-шио наслеђено богатство. Након мај-чине смрти, решио је да се ожени. Изабрао је Зорку, најлепшу српску девојку у Темишвару. Запросио ју је и довео у Батању. На венчању, када су насред цркве испијали три гутља-ја вина из путира, једна кап је нес-мотрено утекла и оставила црвени белег на белој венчаници невесте. Исте ноћи, омиљени риђи петао Јефтиног оца, попео се на кров и за-певао таквом жестином да се стро-поштао и издахнуо. У рану зору ка-да су се младенци враћали кући, у-прегнути чилаши, нико не нису хтели да пређу необележени праг капије младожење. Разјарени Јефта је уз-луд канђијом шибао коње. Крв је потекла, чилаши су се пропињали, али нису прекорачили невиђену гра-ницу између сокака и авије.

Све је то у наговештавало тешку слутњу коротне судбине.

Јефта се, ускоро, сасвим предао развратништву. Знале су га све бир-тије и сви хотели од Сегедина до Те-мишвара. Није се либио да прода или на коцки да изгуби парче по парче најмасније оранице. Замало је све проћердао и профућкао на пиће и жене. Зорка је за веома кратко вре-ме увенула и усахла као касна јесења ружа. Живела је искључиво за и ра-ди сина Живе. Њена злохуда судби-на, започињала је и завршавала се у недосањаној нади да ће га поштено

отхранити и испратити на животни пут. Од Јефте није добијала никакву помоћ. За њега као и да нису посто-јали. Дисали су, али нису били при-мећени. „Као златне рибе у ноћи без сребрне месечине” – као што је зна-ла рећи мајка Зорка.

Једино што је Јефта оставио за собом, беше неколико југара плодне земље и два винограда. Кажу, умро је од капи, док је гледао у месец. Ње-гов немирни дух вратио се у месечи-ну и слатко се насмејао прокоцка-ном животу. Неки веле, све је то би-ла казна због почињеног греха пра-деде и прабабе, који су променили вером. Напустили су православље и постали *покајити*. Из својих домова уклонили су древне иконе и кандиле. Са кућа поскидаше ивањданске венце, а на надгробним споменици-ма својих родитеља разбише и знак крста. Пастори чудних учења, у то време, често су обилазили места Ча-надске жупаније и држали дуге про-поведи. Већином беху печалбари, повратници из Америке. Са собом су донели, за Србе, потпуно непоз-нат начин појмљења Христовог уче-ња. Један део батањских Срба се, ко зна због чега, преобратио и удаљио од православног наслеђа. Они су се-бе називали *покајитима*.

Настао је невиђени раздор. Сино-ви нису говорили са својим родите-љима, унуци су пљували по слав-ским иконама својих прадедова. Настала су тешка и мутна времена. Али ни то није дуго потрајало. Већи део се ускоро вратио, надом јутар-ње руже окађеном православлу. Тврдокорнији и истрајнији *покајити*, напустили су Батању или су за-увек остали по страни.

Мајка Зорка је сина одвела у Арад и дала под окриље далеког ро-ђака да изучи занат. Тако је Жива, сасвим млад, стигао у оближњи град и усвајао вештину фотографи-сања код маистра Божидара Путе-рића. (...)

Новине су све учесталије нагађале могућност ратног решавања јулске кризе. Главни уредници су изврсно темпирани своје написе и хушкачке чланке, који су све више допринели одржавању тензије и рабуктавању страсти. Тачно су знали чиме ће нај-више допринети ескалацији емоци-ја. Непрестано су претили са могућ-ношћу скорашњег рата. Аустроугар-ска је већ, замало, читаву деще-нију живела у страху од евентуалног оружаног сукоба. (...)

У предвечерје, 23. јула, Аустроугар-ска је послала, за Србију у потпу-ности неприхватљив, ултимат. Сле-дећег јутра новине су доносиле вест на насловној страни. Тога дана као да је нешто пукло у ваздуху. Будим-пешта је дубоко уздахнула. До крај-ности доведена напетост, коначно је нестала. Уместо ње, настала је вре-ва као у кошници. Сви су јурнули на улице и тргове. У граду све су се чешће чуле песме као: „Чекај, чекај, керушо Србијо!” Потиснута и на-бубрела енергија је експлодирала невиђеном жестином. Вулкан мржње избацивао је из себе ужарено камење лудила и помахнитале об-мане. Широке булеваре плепавиле су масе које су пијано урале и тра-жиле крв. Зајапуреним лицем надви-виквали су један другог. Међусоб-но су се жустро убојивали – било шта да се деси, биће подношљивије од омражене неизвесности. Сви су знали, рат је постао неизбежан. Ово сазнање је са одушевљењем запљус-нуло масу. Плух-музика је овладала

разулареном Пештом. Свуда цвеће и тробојке. Људи су наздрављали уз вино и пиво. Избезумљено су врши-тали пљујући по Србији. Певале су се злокобне песме. Цигани су тих дана добро зарађивали. Свуда се чу-ла мађарска и аустријска химна. Улице су декорисане црвено-бело-зеленим и жуто-црним заставама. Све је подсећало на велики празник. Град беше прекривен букетима и латицама разнобојног цвећа. Неиз-весност је неповратно ишчезла. Ње-но место заузела је екстаза одушев-љења. Најзад! Нашло се решење! Куцнуо је час обрачуна са свим недаћама које одавно тиште народе Монархије. Рат је једино могуће и најсврхисходније решење! Демон рата је с грохотом зацарио овим делом света. Ухватио се у врзино крваво коло и није испуштао заведе-не и ухваћене душе. Марс је протут-њио главним булеварима бљујући огањ пропаста, разарања и ништа-вила. Пробудио се и уснули заштит-ник још некрштених номадских Ма-ђара. Соко *турул* прелетео је над градом и закликтао оду безумља и смрти. Деца су од радости скакала по меким креветима. Девојке су са поносом грлиле своје младиће, кри-јући сузе радоснице и жалоснице. Клинци су завидели старијим мом-цима. Очеви су се поносили својим будућим витезовима, једино су мај-ке крпшом стрепеле и дубоко узди-сале.

Војна музика, трубачи, моћни маршеви... Понегде су се назирале и циганске виолине. Узвици, грохот, одушевљење: „Разорићемо Србију! Разбићемо Србију!”. Цвеће, заставе и смех. Усхићење, ватрени говори и узвици: „Живео рат! Живео рат! У бој! У бој! Са нама је Бог! Доле Србија!” (...) Неко се попео на кан-делабер и гласно наводио цитат Јо-вановог Откривења. Помињао је пе-ти печат. Наговештавао је и помах-ниталу звер и лудило смртоносне аждаје. Нико није обраћао пажњу на њега. (...)

Започела је мобилизација. Добро-вољци, окићени храстовим лишћем и цвећем, високо су дизали зелене винске флаше и са осмехом на лицу весело наздрављали. Своје шешире украсили су тробојком. „Живео рат! Живео краљ! Доле Србија!” Будим-пешта се завилала у свилу тробојки и боје Хабзбурговаца. Машинерија је оживела и почела да се убрзава, за-хуктава и тутњи. Нико више није могао да заустави ужас рата.

Радосав је трчао према својој рад-њи у намери да направи неколико снимака. Међутим, атеље је затекао у рушевинама. (...) У излогу цигла и црвеном бојом исписан натпис: „Смрт Србима!” Ушао је и пр-вртао по демолираном намештају. Ништа није затекао. Све беше оскр-нављено и уништено. (...)

Фотографски апарат му је укра-ден, а вишегодишњи рад неповрат-но уништен. Ништа није остало. Кренуо је да нађе Кашанина. Сре-ћом, затекао га је испред Текелија-нума. Све му је узбуђено испричао. У сусрет им је баш долазио управ-ник, чика Степа Поповић. Савето-вао им је да што пре напусте Пешту. „Памет у главу, господо!” – рекао је и подигао шешир. Није било време-на за чекање. (...)

Ранко Кашанин и Жива Радосав опростили су се испред железничке станице „Њугати”. Претрпани воз је управо кретао за Сегедин. (...)

Осврт на 2005. годину (и даље, до 5. октобра 2000.)

За сада без доброг догађаја

„Сиђи Рале са планине...”

Намера нам је била да направимо преглед најзначајнијих дешавања протекле године. Одмах смо се, међутим, суочили са бројним дилемама. Као прво: има ли то уопште смисла чинити са Србијом и Црном Гором, земљом или земљама, у којој или у којима, нема значајног догађаја, оног који очекује међународна заједница. На пример, хапшење Ратка Младића или (бар) Радована Караџића. Али зато је било разних других дешавања за једнократну употребу, који су пунили новинске стубце и народу подгревали илузију да живи у једном непредвидљивом и узбудљивом друштву.

О чему причамо биће нам јасно чим погледамо први број наших новина у којем пише да СЦГ у 2005. години „очекују изборе за парламент државне заједнице, усвајање новог устава Србије, разговори о статусу Косова, израда студије изводљивости, изручење оптужених Хашком трибуналу...”

Црногорци су избегли изборе, мада је њихово питање на којем је инсистирала србијанска страна изазвало кризу у раду мистичног парламента фактички непостојеће Заједнице.

Посланици истеклих мандата остали су на својим местима а високи представник Европске уније за спољну политику и безбедност Хавијер Солана проблем је решио једним потезом – малом корекцијом Уставне повеље. Србија није добила обећани устав, а сва је прилика да га неће добити ни до године. Разговори о Косову, мада планирани и најављивани спектакуларним сусретом Тадића и Ругове (који се никада није десио), још нису ни почели. Добро је, негде у јануару, рекао Ведран Цихић, политиколог са Универзитета у Бечу:

„Решити питање статуса Косова у овој години равно је покушају да се израчуна квадратура круга.”

За израду студије о изводљивости више су се занимали у Бриселу него у Београду, а испорука хашких оптуженика било је током године све више и више, већ у зависности од притисака САД и Европе. Вашингтон нам је због одуговлачења са хапшењима суспендовао 10 ми-

лиона долара, које су, додуше, „одмрзли” када су у Шевенинген почели да пристижу „добровољно”, и из „патриотских разглог”, разни команданти и генерали.

Да напомено и то да се владе нису мењале. Ни у Србији ни у Црној Гори. Мада Коштуници нису давали ни шест месеци, а Милу Ђукановићу сваки дан претили затвором. Због наводног шверца, мафијашких послова, а у последње време и секс трафикинга. Уместо њега, иза решетака се нашао архиепископ Охридске архиепископије Јован (Вранишковски), владика у Македонији непризнате Српске православне цркве, јер је службу држао и „верску мржњу и нетрпељивост” ширио у „приватном стану”. Што се СПЦ тиче, она је често била у жижи јавности. Из Хага су је оптуживали да крије хашке оптуженике, а у Црној Гори да крши закон.

Тако је због једне лимене цркве на планини Румији (на самом југу Црне Горе), коју је тамо спустио војни хеликоптер пензионисан начелник Генералштаба Драган Паскаш.

Обрачун између Срба и Црногораца настао је чувеном афером „Панцир”, када је српски министар финансија Млађан Динкић за милионску превару при куповини војне опреме прозвао „црногорски лоби” и лично председника СЦГ Светозара Маровића, а за све платио министар војни Првослав Давинић (за сада само оставком) и Миле Драгић, власник истоимене фирме из Зрењанина (који је одмах притворен).

Српска сапунска опера, дакле, не показује жељу за променом. Увек исти ликови и недовршени разговори на исте теме: Србија са или без Црне Горе, питање коначног статуса Косова, избегавање обавеза према Хагу, и на последњем месту, далеко од очију непућене јавности: транзиција, приватизација, корупција, мутне радње, „тајкуни” и богаташи.

Зато би најбоље било 2005. годину сместити у шири контекст и погледати како се ствари, уместо да напредују, отежу и развлаче у периоду од 5. октобра 2000. на овамо. Тај мали јуби-

леј (5 година од демократских промена), представља заправо један од ретких крупних догађаја, који нам, ако ништа друго, даје повод за преслишавање и сумирање „резултата”.

2000. година

- 1. новембра, на захтев који је поднео Војислав Коштуница, СРЈ примљена у Уједињене нације.
- 23. децембара, после периода прелазне владе одржани ванредни избори за Народну скупштину Србије на којима је ДОС освојио две трећине мандата (176 од 250 посланичких места). У парламент су ушли и СПС, СРС и ССЈ.

2001. година

- 25. јануара изабрана нова влада на челу с премијером Зораном Ђинђићем. Имала седам потпредседника, 17 министарстава и 16 министара.
- 1. априла ухапшен Слободан Милошевић. После готово тромесечног боравка у Централном затвору у Београду, 28. јуна испоручен Хашком трибуналу.
- 17. августа ДСС повлачи своје министре из Владе Србије и прелази у опозицију.

2002. година

- 30. децембра, после два неуспела изборна циклуса, дужност председника Србије преузела тадашњи председник Народне скупштине Наташа Мићић. Дотадашњем председнику Милану Милутиновићу тих дана је истекао петогодишњи мандат, а ускоро је и он испоручен Хагу.

2003. година

- 4. фебруара престала је да постоји СРЈ, пошто је тадашња Савезна скупштина усвојила је Уставну повељу државне заједнице Србија и Црна Гора. За првог председника нове скупштине изабран је Драгољуб Мићуновић, а за председника Савета министара и уједно и председника државне заједнице Светозар Маровић.
- 12. марта на улазу у зграду владе убијен је премијер Зоран Ђинђић. Истог дана проглашено је ванредно стање које је трајало 42 дана. Скупштина Србије неколико дана касније, 18. марта, за новог премијера изабрала потпредседника ДС-а Зорана Живковића.
- 3. априла СЦГ је постала 45. чланица Савета Европе.
- 28. децембра одржани други ванредни парламентарни избори после 5. октобра. У нови сазив парламента ушли су ДСС, Г17 плус, СПО-НС, СРС, ДС, СПС.

2004. година

- 3. марта изабрана влада премијера Војислава Коштунице. У владу су ушли ДСС, Г17 плус, СПО и НС, док ову мањинску владу у парламенту подржава и СПС.
- 27. јуна, после укидања законског услова да на изборе мора да изађе више од половине бирача, за председника Србије изабран Борис Тадић. Председник ДС-а био је у другом кругу успешнији од заменика председника СРС-а Томислава Николића.

2005. година

- 25. априла Србија и Црна Гора добила позитивну Студију о изводљивости.
- 3. октобра Савет министара Европске уније одлучио да са СЦГ почне преговоре о стабилизацији и придруживању ЕУ. Преговори почели 10. октобра.

АБВ

Млади таленти пештанске школе

Александар Богдановић учесник песничке колоније

Александар Богдановић

Верни читаоци „Невена” већ су се у више наврата могли сусрести с именом Александра Богдановића, ученика 4. разреда Српске школе у Будимпешти. Он је недавно, заједно са родитељи-ма, у мађарску престоницу стигао из Републике Српске (Босна и Херцеговина). Александар осим тога што је добар ђак, пише и песме. Он неуморно ниже стихове, па се надамо да ћемо једнога дана имати част да га помињемо по насловима његових песничких збирки.

Почетком новембра месеца био је учесник песничке колоније у Србији. Ево шта је о томе Александар написао:

„Дошли смо у Пећинце у понедељак 7. новембра у 10 сати. Тамо су нас дочекали директор месног Дома културе, господин Раде

Дрљача и господин Недељко Терзић који је за вријеме пјесничке колоније стално био са нама и учио нас да пишемо пјесме.

Када су сви стигли отишли смо у Музеј хљеба у Пећинцима. Тамо смо видјели разне справе којима се прави брашно и од њега се пече хљеб и разни славски колачи. Ту су била и рала за орање земље, млин који је покретала вода, животиње и вјетрењаче и разне посуде у којима се мијесило тијесто и пекао хљеб.

Биле су још многе врсте пећи и посуда за печење хљеба и колача. На крају смо обишли просторију у којој се одржавају славе и свечаности са много украсних слика, икона и фигура од глине.

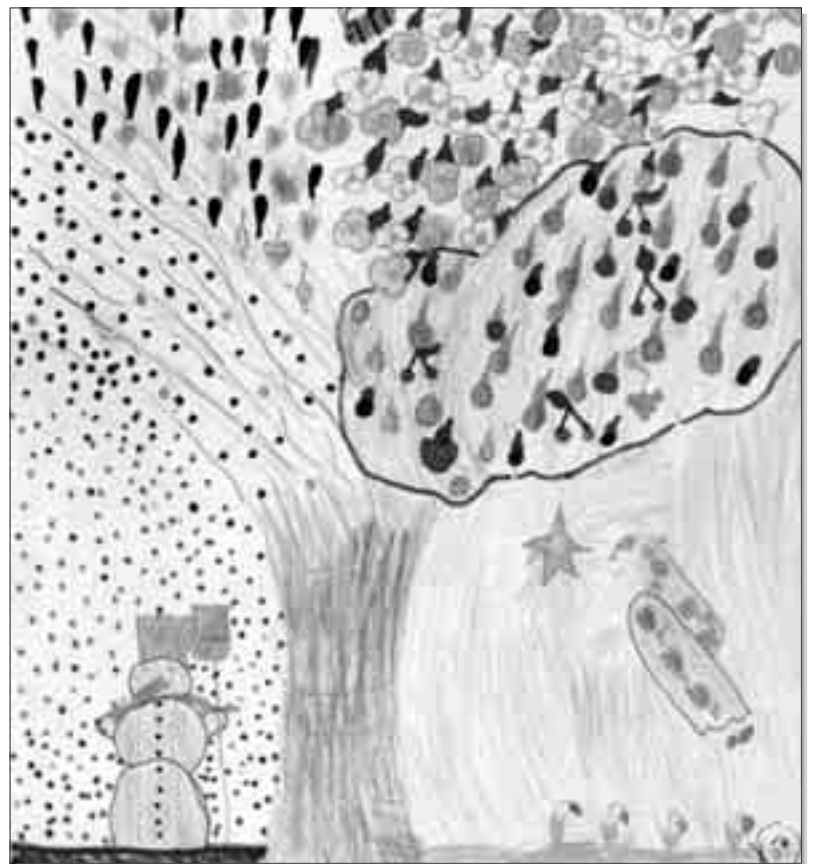
Послије смо отишли у Обедску бару и смјестили се у хотел, гдје смо проводили највећи дио времена. Дани су нам били распоређени тако да смо проводили већи дио дана у разговору о ономе што смо касније написали у пјесмама. Учили смо како се пишу пјесме. Имали смо излете по оближњој шумици и возили смо се чамцем по бари. Ишли смо и у Дом пензионера гдје смо бакама и декама читали своје пјесме на тему: бака и дека.

На крају пјесничке колоније сви смо били тужни, јер се ближио растајак, али смо се утјешили тиме што смо размијенили адресе и што ћемо се повремено дописивати, а надам се и поново видјети.”

Цртежи деце из Деске

Киша са дугом – Милијана Јанчкић

Чаробна слика – Мина Веселинов

Залазак сунца – Жофија Теленко

Песме Александра Богдановића

Расијано небо

По плавом и ведром небу
шетају се облаци тамни,
и као непозвани гости
понекад донесу снијег и кишу.

Снијегу се радују сва дјеца
играју се и грудвају цијели дан
јуре санке и скије брзе
као да се утркују ко је бржи.

Киши се радују сва дјеца
јер могу обући кабанице
и носити кишобране шарене
који бојама украсе град цијели.

Шумска стаза

На свијету има различитих стаза:
нека је кривудава, нека је права,
нека је стрма.

Али ова је посебна
јер по њој прођу пужеви, мрави,
зечеви и лисице
и све друге животиње.
Том стазом је и Црвенкапа ишла
код своје баке у шуму,
носила је колаче и поред њих
и љубав своју.

Бака и дека

Бака и дека су стари људи,
али су ипак добре ђуди.
Штап у руку, дијете под руку,
па крену у веселу њихову шетњу.

Дјеца им то враћају
са љубављу својом великом,
а баке и деке уживају
у игри са унуцима својим.

Карађорђе – јунак наше историје

Карађорђе јунак српски је био
Турке све је у Србији побио
и српски народ од њих
ослободио.

Његова сабља витка и оштра
спасава српске главе све
и тако је постао славан лик
српске историје.

Обедска бара

Обедска бара.
Вода је хладна и за
опао лист платана.

Глава 2. Часовник

Кристијан Новаковић

Сакрел

Свануло је још једно вештачко јутро, и Артемис се полако буди док му је сат непрестано звонио нервирајући га. Кад је напакон устао из кревета и угасио аларм на свом компјутеру, отишао је под хладан туш да се освежи пре посла, који је тако волео. Пошто је кренуо према библиотеци, приметио је да му је стигло електронско писмо на компјутеру. Кад му је пришао приметио је да је из министарства, строго поверљиво, писмо које је могао отворити само он са својом шифром као запосленик у министарству. Након што је унео шифру, АФ65Ж-Ћ, писмо се отворило:

„Поштовани капетане Артемис Фелинг, јутрос нам је стигло обавештење о једној новој провали у градску мрежу. Улез још увек покушава да пренесе преко милион лена на непознати рачун у неком другом граду. Молимо вас да одмах сиђете до нас.

С поштовањем, начелник Хакерске одбране Лео Мелсон.”

Лени су били универзална валута за све постојеће планет-градове, и овакви покушаји да се домогну новца нису били ретки, и нико до сада није успео ишта да украде. Након што је ово прочитао, Артемис је на брзину обукао своју униформу, црне панталоне са опасачем о који су били обешени ласерски пиштољ, чип са његовом шаховским фигурама, мини компјутер, његова значка, тамно плава са малим црним „x” у црвеном кругу са црном линијом околу и са сензором позади помоћу којег, када га притисне прст са правим отиском, светли плави „x” однапред, и наравно визуализатор шаховске табле. Остало су још били тамно плава панцирка, и крваво црвени мантил.

Ушао је у лифт, једини у граду, који се усправно, средином, протезао кроз цео Ксенон. Спустио се један ниво ниже, три хиљаде триста тридесет и четврти, средишњи. Кад је изашао кренуо је ка једним од двеју врата, од којих су једна водила у министарство, а друга у део са продавницама. Пошто је ушао у министарство, врата са градском заставом, тамно плави „x” у крваво црвеном кругу са тамно плавим обручом на црној површини, кренуо је ка својој канцеларији. Брзо је стигао тамо, успут поздрављајући особље свог одељења, а кад је ушао у канцеларију тамо су га чекали његов надређени, начелник Леон, и његова партнерка, Ема.

– Где си?! Чекамо те пола сата.
– Извин те, извин те... морао сам прво да се обучем, објем, изађем из стана, одем до лифта, спустим се овде... – Саркастично му је одговорио Артемис. – Није то тако близу.

– Хао Ема, нисам те скоро видео тако лепу.

– Хвала Арти, али доста је сад комплимената, морамо на посао. – одговори му она. – Леон, колико је удаљен улез, можемо ли одавде?

– Мислим да ћете моћи то да урадите и одавде – одврати јој он и изађе остављајући их саме.

– Онда идем и ја, нисам ти потребна Арти. Видимо се ускоро – промрмља му она, па изађе.

Сад је био Артемисов ред. Извукао је свој чип са фигурама и убацио га у компјутер на столу, који је аутоматски стартовао потребан програм. Ликови се појавише на екрану гледајући га.

– Спремни смо Арти.
– Знате шта вам је чинити!
Они за трен ока несташе, а онда

за пет минута стиже порука, улез пронађен и избачен без последица. Чим је стигла та порука, Артемис је извукао чип, ставио га назад у футролу и кренуо ка излазу. Пошто је изашао из министарства кренуо је ка трговачком делу, ушао унутра и кренуо ка његовој омиљеној књижари, „Прашњавко и Мрљавко”. Тамо је купио папира, ново перо, много туша и боје за штампач. На излазу се поздравио са уљудном продавачицом и кренуо ка лифту. Кад је стигао у свој стан, који је заузимао велики део три хиљаде триста тридесет и трећег нивоа, одмах на улазу је убацио чип са фигурама у његов компјутер да шврљају околу. Ушао је у радну собу, сео за столицу, узео папир, перо и тус, и почео да црта нови стрип. Није излазио одатле док није завршио око десетак страна, а онда се упутио према компјутеру да позове Ему да изађе са њим на вечеру. Ема му се одувек свиђала, и био је јако заљубљен у њу, мада јој то никад није рекао у лице она је то знала. Из свега што је радио, и како је поступао са њом, било је јако очигледно.

Пошто ју је назвао, јавила му се њеним лепим гласом и пристала да изађе са њим на вечеру. Дуго се спремао. Хтео је да изгледа савршено на њиховом другом „изласку”. Око пола осам је био готов, те је кренуо лифтом до њеног стана, на три хиљаде двестотом нивоу, па одатле на три хиљаде четиристоту, у један отмени ресторан по имену Фалим. Тамо је излазила само богата господа као што је и Артемис. Тамо су нашли место, које је Артемис претходно резервисао, и наручили по један слемп, омиљено пиће у друштву.

– И реци ми Арти, је ли било тешко избачити оног улеза јутрос? – упита га она.

– Ха, ха, баш смешно, знаш и сама да сам то завршио за пет минута.

– Де, де, знаш да сам се шалила. – рече му она смејући се.

Остатак вечери су провели једући специјалитет дана, једну врсту рибе, печену са јаким зачинама, право јело за одважне. Нису пожалили што су то наручили. Вече су завршили плесом и онда се разишли испред њеног стана уз један стидљиви, али угодан пољубац. Време је пролазило, дани, недеље, месеци, и ништа се важно није дешавало, нити једног озбиљнијег случаја, све сами аматерски послови, док онда.

Артемис се тек вратио са још једног успешно обављеног задатка, мало се испружио, и тек онда приметио да је добио електронску поруку. Пришао је компјутеру и погледао, нема имена пошљаоца, чудно. Кад ју је отворио, прочитао је следеће: „Извучи трећу књигу са леве стране у трећем реду, на трећој полици. „Нешто му је ту чудно, ко би му послао такву поруку, ко би могао знати ишта о томе? Полако је устао и отишао до библиотеке, пришао је трећој полици, нашао је трећи ред, трећу књигу с лева. Била је то књига о неком давно заборављеном писцу, сада неважни, извадио ју је, а она се аутоматски отворила на додир руке кроз коју је текла крв Фелингових. То заправо није била књига, већ кутија која је личила на књигу, а у кутији ланчић са великим

привеском у облику два троугла спојена врховима, налик на пешчани сат, симбол Фелингових. Али шта је то, шта то значи? Одмах је почео претраживати по књигама, у својој библиотеци, на ЦД-овима, на интернету. То му је одузело преко четири сата, а открио је веома мало. Открио је да је тај ланчић и привезак искован још пре хиљаду година, и да се преноси са колена на колена, мушким наследницима после њихове двадесет четврте године, колико је Артемис недавно напунио, те је повезан са неком мапом скривене технологије, и неким часовником. Дуго је о томе размишљао, и одлучио да задржи ланчић, и да у потпуности истражи све везано за њега, и за тај временски часовник. Одлучио је да почне већ сутра, након што тражи годишњи одмор, који није тражио откако је запослен, мада је имао право на то.

Следеће јутро је био потпуно одлучан у вези одмора, мада се мало бојао да тражи годишњи од начелника, али одлучио је. Обуко је радну униформу и кренуо лифтом доле. Кад је био испред врата свог одељења, већ му је нешто било чудно што чује толике људе унутра пошто их не ради толико тамо. Ушао је унутра, у прави метеж. Сви су били видно одушевљени што га виде, и на тренутак је заборавио на одмор и похитао ка својој канцеларији око које је било брдо људи. Једва се провукао кроз гужву и успео ући унутра. Унутра су били Леон, Ема, градоначелник Смонт и још пар његових колега из истог одељења.

– Хвала богу да си дошао! Мислили смо да се нећеш појавити. Имамо хитан случај, видиш да је и градоначелник ту, није добро. Није добро – ујурбану му је рекао Леон после чега су му остали промрмљали добра дан.

– Шта је, Шта је, нисам ни ушао, а ви већ говорите о неком тешком случају, или већ шта је, шта је тако тешко и хитно?!

– Неко покушава преко мреже да украде часовник из музеја старе технологије, и успева му, остале твоје колеге нису успеле да их зауставе, покушај ти. Померите се да може сести.

Остали су се померали док је он заузимао место за својим столом и убацивао свој чип са фигурама у компјутер, да би покушао да елеминише улеза.

– Али улез је са другог планет града, и ако не успем у року од две минуте пошљика ће кренути ка, наводном музеју у Велмону. Не верујем да ћу успети, ово је веома тешко кад улез није одавде.

Покушавао је и даље али ништа није могао, пошљика је већ кренула, и случај ће се морати препустити одељењу за крађу.

– Жао ми је, али ниста нисам могао да урадим, да сте ме бар раније звали, али сам открио да је из планет-града званог Фент.

– Како да те зовемо кад ти је компјутер био угашен за све врсте позива, не знам шта си радио, али ми нисмо криви. Ово ће морати завршити они са одељења за крађу! – рече му Леон, видно изнервиран.

– Ја бих желео да завршим овај случај, знаш да сам квалификован за

ово, и да сам радио и опасније ствари до овога – обрати му се Артемис узбуђено. – Молим те.

– Не може, то више није у нашој надлежности.

– Онда збогом – рече Артемис, и изађе залупивши врата.

Одлучио је да ће он наћи тог лопова не због крађе, већ зато што је осећао да тај сат има неке везе са његовим ланчићем и оним што је сазнао претходног дана. Отишао је кући и почео спремати ствари, и већ је био назвао луку да купи један интергалактички брод за трочлану посаду, пошто су претходно Ема и Зек пристали да иду са њим. Интергалактички бродови су изгледали као и прекоокеански бродови из 18. века са огромним погонским моторима, и створеним пољем са пуштеним кисеоником, тако да се могло изаћи на палубу. Пошто је већ завршио паковање и хтео кренути ка луци стигла му је ел. порука у којој је писало да су он и Ема изабрани као партнери да пронађу украдени часовник и врата га, са Леоновим потписом на крају. Артемис се сад први пут осећао дужним Леону, јер је знао да је ово његова заслуга.

Узео је кофере, позвао свог мачка Гарфила, црног персијског мачка, којег је добио од Еме за свој први дан на послу, и крнули су. Прво ван из стана, који је он потом закључао троструком заштитом, па онда лифтом на тристо осамдесет трећи ниво, где су га већ чекали Зек и Ема, видно одушевљени што га виде. У луци је било мноштво људи, који су се гурали да изађу или приђу свом броду.

– Крећемо ли? – упита Зек, пошто се Артемис пробио до њих.

– Идемо, идемо – одговори му Артемис, и крену ка броду поздравивши се са Еммом

– Укрцавајте се! – повика он одушевљено кад су стигли до брода на последњом платформи.

Укрцали су се на брод и почели припремати за „испловљавање”. Покренули су главне моторе, лагано „испловили” из луке, а самим тим и из Ксенона, а онда је Артемис у компјутер убацио чип са својим фигурама и оне су управљале бродом у смеру ка Фенту. Пошто је то био мали брод, свако је брзо нашао своју од три собе. Свака соба је била богато опремљена, савремени компјутер, простране кревети, мини библиотека, сређено у старом викторијанском стилу. Једино су купатило делили, што и није био велики проблем. Гарфилду је био направљен посебан кревет у Артемисовој соби. Хране је било довољно, а по потреби се могла телепортовати из најближе луке.

Брзо су „пловили” кроз космичка пространства, гледајући на околне планет-градове, којих је било много, и многе бродове како језде заједно са њима. Имали су много слободног времена, јер нису хтели користити варп простор, а ни тај планет-град није био баш близу. Слободно време су проводили у причи, читању, цртању стрипова, а највише игрању спринка. излазећи на палубу проматрали су комете, другачије облике неких планет-градова, а Артемис, сада са титулом мајстора у флому је подучавао Зека и Ему овим спортом.

Њих двоје су брзо научили основе борилачких вештина потребне за тај спорт, па их је Артемис почео подучавати прављењу светлосне сабље. Овако је време брзо пролазило, а са палубе брода се могао назирати Фент. Убрзо су упловили у градску луку.

Српски календар 2006.

Обавештавамо вас да је годишње издање Самоуправе Срба у Мађарској – „Српски календар 2006“ изашао из штампе. Сви заинтересовани могу да наруче ово издање или да га купе у просторијама ССМ (Будимпешта, Улица Микше Фалка бр. 3). За организације: у наручби је потребно навести колико комада је потребно и на који начин се преузима; лично или путем поште. Поштанске трошкове плаћа наручилац.

Цена „Српског календара 2006“ је 950 форинти по примерку.

Иконе

Зидни календар Музеја Српске православне епархије будимске у Сентаandreји за 2006. годину

У графичком и штампарском решењу репрезентативни зидни календар садржи насловну страну и 12 колор репродукција са иконама Богородице, Исуса Христа и Деизиса. Календар је великог формата (48x33 цм). Текстови су штампани на српском, мађарском и на енглеском језику.

Цена зидног календара: 1980 фт.

У случају куповине преко 20 примерака цена је 1500 фт. по примерку.

Календар можете купити у Музеју Епархије будимске у Сентаandreји и код свештенства Епархије будимске, а у Будимпешти у српској земаљској самоуправи.

Додатне информације можете добити на тел. 26/312-399.

Дистрибуција за Будимпешту на тел. 06-20/335-33-11.

Куповином календара помажете рад Музеја!

Балканско вече – испраћај старе године

У Музичкој кући – „Fonó Budai Zeneház“

29. децембра 2005. са почетком у 20.30 сати

У оквиру целовечерњег програма наступају:

Фолклорна друштва: Илиос, Мартеница, Табан

Оркестри: Маскарадес, Рила, Зора

За добро расположење томбола и чаша шампањца

за сваког госта

(„Fonó Zeneház“, Budapest, Sztrégoва u.)

Бадње вече и Божић у Будимпешти

Српска православна црквена општина и парохија позивају своје вернике и све људе добре воље да присуствују паљењу Бадњака у порти храма светог Георгија 6. јануара у 16 часова:

опход, Вертеп и паљење Бадњака уз традиционално послужење

на први дан Божића, 7. јануара

Света архијерејска литургија – у 10 часова

Вертеп у цркви и подела божићних пакетића деци

Српска православна црквена општина Будимске епархије

Божићни културни програм у Десци

7. јануара, 2006. са почетком у 19 сати у великој сали Сеоског дома

После програма следи другарско вече у месном ресторану „Szép Ilonka“

Улаз је бесплатан.

Све госте срдечно позива Културно удружење Банат

Дочек српске Нове године у Десци

13. јануара 2006. од 19 сати

у месном ресторану „Szép Ilonka“

За добро расположење побринуће се оркестар Мише Силашког

Цена улазнице са вечером: 2.800 фт.

Карте се могу резервисати код Кристифора Брџана лично или

на тел: 62-271-883, 06-30-851-7868,

и факс и тел.: 62-271-377

У организацији Самоуправе Срба у Мађарској и Српског позоришта у Мађарској први пут у Будимпешти

Концертно вече Радета Шербеџије

велике позоришне и филмске звезде

Етно звуци, рок ритмови, љубавне ноте и неизбежна песма „Не дај се Инес“, незаборавно вече, једном речју врхунски уметнички доживљај одржаће се 9. јануара (у понедељак) са почетком у 19.00 сати у позоришној сали VM Duna Palota (Budapest, V. Zrínyi u. 5.)

Цена карте: 3.500 Фт.

Карте ће се продавати: од 19. до 23. децембра, 27. и 28. децембра, од 2. до 5. јануара и 9. јануара у Самоуправи Срба у Мађарској, односно на лицу места на дан концерта. Све информације на телефон: 331-5345.

Дочек српске Нове године у Будимпешти

13. јануара 2006. у Свечаној сали Текелијанума (Будимпешта, Вереш Палне бр. 17)

Тамбураши уживо, јело и пиће – неограничено, по цени од 6.500 фт. (по особи).

Број места ограничен.

За информације и улазнице обратити се: оцу Ђакону Зорану Отојићу на тел: 06-30-223-4457 – до 10. јануара

Радо вас очекујемо!

Српска православна црквена општина Будимске епархије

Први наступ Фолклорног друштва из Ловре

на први дан Божића

7. јануара 2006. са почетком у 19 сати

Литургија на мађарском у Печују

У печујској српској капели, 14. јануара са почетком у 9 сати, одржаће се света литургија на мађарском језику. Позивају се сви верници који су у могућности, да присуствују богослужењу.

СНН

Недељни лист Срба у Мађарској.
Адреса: Srpske narodne novine, 1065 Budapest, Nagymező u. 49. Телефон: 475-0654. Главни уредник: Милан Степанов, секретар редакције: Милица Вукаловић. Оснивач и издавач: Српски демократски савез. За издавача: Андрија Роцков. Финансира се на основу мањинског закона из државног буџета посредством Државне задужбине за мањине. Суфинансијер: Министарство културе и медија Републике Србије. Лист дистрибуира Мађарска пошта, а претплаћује се код издавача. Име и адресу послати на адресу Szerb Demokratikus Szövetség, 1065 Budapest, Nagymező u. 49 а уплатити поштанском уплатницом или на жиро-рачун број платног промета 11705008-20417439. Претплата на лист је 4000 фт. за целу годину. За иностранство годишње 40 EUR, (10.000 Фт) – Штампа: КОМП-прес Кфт. Одговорни пословођа: Ференц Ибош. – Технички руководилац: Карољ Сабо. Српске народне новине на Интернету: Home page: www.comp-press.hu/cnn2000 E-mail: stepanov@freemail.hu

HU ISSN 1215-072 x

Више свега чувај ум свој од свих представа које ти се буду јављале за време молитве. Треба одбацити свако сањарење, јер св. Оци нам заповедају да за време молитве чувамо ум свој од свега што није молитва да не би само пали у прелест. Молећи се, ум се мора налазити у стању потпуно истинитом. Маштање, ма како дивно и примамљиво оно изгледало, будући производна творевина самог ума, изводи ум из стања божанске истине и уводи га у стање самообмане и обмане (прелести). Један човек, богомољац доспео је у велике духовне невоље зато што је практиковао погрешан начин молења. Ево у чему се он састојао: када су тог богомољца довели једном искусном старцу, калуђеру, да се исповеди, упита га старац одмах: „Како се молиш?”

„Кад се молим Исусу Христу, ја замишљам њега распетог на крсту, или као да Он стоји на облаку и слуша моју молитву. Сем тога, стварам себи и друге слике: кад се молим Богородици, или којем другом свецу ја замишљам њихов лик у машти па им се обраћам као да су преда мном.”

Ето то је овај неискусни богомољац исповедио старцу. За време молитве треба поступати управо супротно: ум треба што брижљивије чувати слободним од виђења. Треба одбацити све слике и прилике које би се оцртале у нашој уобразиљи, будући да ум у молитви предстоји невидљивој Богу Којега никаква тварна слика ни вештествено обличе не може представити. Виђења створена маштом, ако их ум допусти себи у молитви, постаће непрозирна завеса и преградни зид између ума и Бога. „Они који у току својих молитава никога и ништа не виде – виде Бога” (Мелетије Исповедник). Исто тако осећања створена уобразиљом могу бити узрок пада

Св. Григорије Синаит

О маштању, сањарењу и о прелести

Фото: Иван Јакшић

у обману. Ко сам себи ствара слике Раја, светаца и ангела, те се узбуђује и диви таквој творевини маште убрзо ће осетити неку врсту насладе у души и по телу. То је последица брже циркулације крви која узбуђује чула, делује на тело и, сходно ствара одређено душевно расположење. Таква настада је телесне, чулне природе, и онај који мисли да је то духовно дејство молитве, већ се налази у самообмани и прелести. За време тих осећања веома често се јавља смех (тј. напад смеха), високоумље и утанчана таштина. Насупрот томе прави плод истинске молитве је плач, скрушеност и сагледавање свога ништавила. (...) „Ни-

пошто не прихватај”, вели преподобни Григорије Синаит, „ако што угледаш било чулним очима, било умом, било ван себе, било унутар себе, па ма то био лик Христов, или анђелски, или светитељски, или каква светлост. Буди пажљив и опрезан – нипошто не прихватај ту појаву као истиниту, не обраћај на њу никакве пажње

нити ступај у разговор с њоме. Немој дозволити себи да поверујеш чему било, немој са свачим да саосећаш и да се саглашаваш, немој брзо да се повераваш виђењу чак и кад би било истинито и добро. Боље остане хладан и туђ према виђењу и стално чувај ум свој од слика те врсте. Не дај му да изнутра, из себе самога, ствара икакве слике, нити да остави у њему свој отисак каква слика споља. Ко угледа нешто мишљу или чувством, макар то било и од Бога, и брзо прихвати виђење, тај лако пада у прелест или, у крајњој линији, обелодањује своју склоност и пријемчивост за прелест јер брзо и лако-мислено усваја виђења и јављања. Почетник је дужан да обрати сву своју пажњу само на срдачно дељење (а то значи чврсто зивити ум уз речи молитве пропраћајући то скрушеношћу срца) и да једино то сматра непрелесним. Друго пак нешто (као виђења и духовна усхићења) не треба да прихвата док не досегне бестрашће. Бог се не гневи на онога ко, чувајући се прелести и с крајњом обазривошћу пазећи на се, одбаци какво од Бога послано виђење, не размотривши баш најбрижљивије појаву. Напротив, Бог ће таквога похвалити за његову благодарност”. За онога ко се бави молитвом Исусовом и уопште молитвом потпуна и најбоља заштита од прелести јесте онај вид смирења што га зову плачем. Затим вежбање у самоукорављујућем и памћењу својих греховних падова и саплитања, и молитва Господу о избављењу од прелести.

Св. Игњатије Брјанчанинов

Позив на сећање и размишљање о смрти

Схвативши краткоћу нашег земног живота и сујетност свих земних добитака и преимућстава, схвативши ужасну будућност која очекује оне који пренебрегавши Искупителја, принеше себе свецело на жртву греху и трулежи, – одвратимо мислене очи наше од нетремичног гледања на варљиву и опчињујућу лепоту света, која лако заробљава слабо срце човечије у љубав према себи и у служење себи; обратимо их страшном, али спасоносном призору, – смрти која нас очекује. Оплачимо себе благовремено, умијмо, очистимо сузама и исповедањем грехова својих записаних у књигама кнеза овога света. Потрудимо се да задобијемо благодат Светога Духа – тај печат, то знамење изабрања и спасења: оно је неопходно за неометан ход по ваздушном пространству и стицање права на улазак кроз небеска врата и небеске обитељи. *Неправедно богатство* – тако је названо у Јеванђељу свако земно имање, што

је последица нашег пада – употребимо, по савету Јеванђеља, на задобијање небеских ризница обилним раздавањем милостиње. Употребимо наш земаљски живот, тај велики дар Божији, сходно одређењу назначеном од Бога, на познање самих себе, на назидање свога вечног удела. Немојмо губити време; искористимо га правилно: други пут оно се неће дати; губитак је његов ненадокнадив. Изгнаници из раја! Не налазимо се ми на земљи ради весеља, ни ради славе, ни ради игре, него зато, да бисмо вером, покајањем и крстом убили смрт која је убила нас и повратили себи изгубљени рај.

Милосрдни Господ нека подари читаоцима ове књиге и њеном састављачу да се сећају смрти за време земног живота; да сећањем на њу, умртвљавањем себе за све сујетно и животом за вечност одстране страхоту смрти, када наступи њен час, и пређу из ње у блажени, вечни, истински живот. Амин.

(Из књиге „Слово о смрти”)

Епископ Григорије Лебедев

Свето јеванђеље по Марку (Духовна размишљања)

49. И изиђоше људи да виде шта се догодило (Мк. 5,14).

Ево слике људске гомиле. Како је само она површна, малограђански ускогруда и сва обузета спољашњим утиском! Чини се да је ништа, баш ништа не може пробудити из духовног сна.

Велики Учитељ је ту. Он савршава знамења, разоткрива неправде живота, позива на препород. Таласи његових речи већ запљускују људске душе. Његова знамења потресају места у којима људи живе, а малограђанин, сањив и безвољан, изашао је да види шта се догодило. Јеванђелист кратким и једноставним речима даје изражајну слику живота: Изиђоше да

виде шта се догодило. Епско спокојство!

Ништа их не може покренути, они се и не труде да схвате шта се догађа, нити покушавају да се уздигну изнад уобичајене ситничавости. Потпуно су обузети спољашњошћу. Јеванђелист Лука (8,35-37) код Гадаринаца примећује само осећање страха пред догађајем који је за њих несхватљив, и који им је причинио материјалну штету.

Тако је било увек! Таласи Божијих призива звонко ударају у људске душе. Знамења потресају зидове људских обитавалишта, а њихов становник се само кида од ситничавости и лакомислено виче: шта се догодило?